

Наше Слово

PIK LXV № 11 (3266) ВАРШАВА, 15 БЕРЕЗНЯ 2020 РОКУ
ЦІНА – зл. 4,00 zł (VAT = 8%) – CENA NUMER INDEKSU 366609

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК TYGODNIK UKRAIŃSKI UKRAINIAN WEEKLY
Інтернет-версія газети www.nasze-slowo.pl ISSN 0027-8254

Чим є для вас свобода?

Таке запитання отримали герої фотовиставки «30/100_ПЛ. 30 років Свободи» («30/100_PL. 30 lat Wolności»), яка 5 березня відкрилася у Варшаві. Один із них – відомий український історик Олександр Колянчук.

Автор виставки – польський фотожурналіст Пйотр Вуйцік, який кілька років тому розпочав проєкт, пов'язаний з 25-літтям демократичних змін у Польщі. Тоді він питав людей, чим для них є свобода, як вони почувалися до 1989 року, а як – зараз. Частина проєкту охопила також представників меншин, які проживають у Польщі.

– Я шукав людей, активних у своїх спільнотах. Один із тих, з яким я мав нагоду познайомитися, – Олександр Колянчук з Перемишля, – говорить автор виставки.

Під фотографією українського історика розміщені кілька речень, якими він описує, як до українців ставилися до 1989 року: «Ми були закритою спільнотою. Деякі приховували своє походження, казали, що вони з-під Варшави. Пропаганда у ЗМІ про післявоєнну епоху, Бескиди, діяльність націоналістичних організацій на Підкарпатті, «банди» і Варшавське повстання, воїнів німецьких формувань, в яких служили також представники українського народу – все це впливало на нас дуже негативно. Ми це відчували».

На світлинах є представники також інших громад – ромів, литовців, білорусів, євреїв.

– Мені небагато до того, як національні меншини живуть у Польщі та якчують себе у порівнянні з більшістю, – зазначає Пйотр Вуйцік. Сам він також займався українськими питаннями, коли працював у виданні «Gazeta Wyborcza». – Українці завжди були мені близькі.

Журналіст робив фотографії, зокрема, у Кальнікові, де половина мешканців є українцями, а половина – поляками. Під кінець 1990-х років був також у Бірчі, коли це село опинилося в епіцентрі польсько-укра-

їнських суперечок. Їхньою причиною стало бажання представників української громади перепоховати членів УПА, які загинули під час бою в Бірчі та його околицях у 1946 році. Ця могила опинилася на території присадибної ділянки одного з мешканців села. Він використовував її як пасовище для корів, хоча знав про місце поховання. У 2000 році останки 47 членів УПА перенесли на Український військовий цвинтар у Пикулічах.

На Пикулицькому цвинтарі журналіст був у 2017 та 2018 роках – знімав процесію, яка традиційно відвідувала кладовище.

– Це було уже після 2016 року, коли націоналісти напали на ходу, – пояснює фоторепортер. Його зйомки з Пикулицької процесії 2017 року можна побачити також на відеопроєкції, яка стала частиною виставки.

– Я пригадую Перемишль з 2000-х років, бачу його зараз, і можу сказати, що ситуація загострилася, з'явилися відверті антинаціональні погляди. Раніше вони були приховані, а тепер вилилися назовні й стали помітні у публічному дискурсі, – вважає репортер.

***

Пйотр Вуйцік – фоторепортер, документаліст, викладач кафедри кінематографії Національної школи кіно, телебачення та театру в Лодзі. Голова фонду «Picture Docs». У 2000-2011 роках завідував відділом фотографії видання «Gazeta Wyborcza». Зараз Пйотр Вуйцік – фрілансер, робить відеорепортажі для згаданої газети та французького порталу новин «Mediapart».

Фотовиставку «30/100_PL. 30 lat Wolności» можна подивитися до кінця березня за адресою: Pracownia Duży Pokój, ul. Warecka 4/6 (вхід від вул. Kubusia Puchatka). ■

Павло ЛОЗА
Фото автора статті

Фото з lemkounion.pl

Стефан Гладик 1948-2020

З березня відійшов у вічність лемківський громадський діяч у Польщі – Стефан Гладик. У 1989 році він був співзасновником Об'єднання лемків. Багато років очолював ОЛ, яке вважається однією з найбільших лемківських організацій у Польщі.

Як майже кожен лемко його покоління, народився на західних землях, в Гурецьку (Любуське воєводство), куди його батьків виселили 1947 року з Кункової на Лемківщині у рамках акції «Вісла». До рідного села родина Гладиків повернулася аж у 1956 році. Якийсь час Стефан працював на Сілезії, а у 1988 році разом з родиною знову поїхав на рідну Лемківщину до Білянки. Саме там завдяки старанням Об'єднання лемків у 2009 році встановили двомовні покажчики із назвою села. Білянка – це перше село на Лемківщині, мешканці якого погодилися на подвійну назву. Покажчик із кириличним текстом кілька разів перевертали, замальовували чи знищували. Пан Стефан казав, що навколо дискусії про таблиці відбувався «міжкультурний діалог». Через три роки, у 2012-му, вісім наступних населених пунктів на Лемківщині (Кункова, Новиця, Гладішів, Ждиня, Конечна, Бліхнарка, Ріпки та Реґетів) за підтримки ОЛ та місцевих українців, зокрема лемків, також отримали двомовні таблиці.

Стефан Гладик відомий перш за все як співзасновник Об'єднання лемків у 1989 році. На першому З'їзді ОЛ у 1991 році його обрали заступником голови, а у 2000–2014 роках він очолював організацію.

Багато хто знав Стефана Гладика як організатора «Лемківської ватри» у Ждині – найбільшого фестивалю лемківської культури в Європі. Він був також членом президії Світової федерації українських лемківських об'єднань (СФУЛО) та одним із двох представників лемків у Спільній комісії урядом та національних і етнічних меншин. Неодноразово обирався до органів місцевого самоврядування, зокрема ради гміни Горлиці та ради Горлицького повіту.

Понад двадцять років він боровся за припинення вирубки дерев у приватних лісах Нижнього Бескиду, що раніше належали до державного лісництва. Дбав про спадок Епіфанія Дровняка – лемківського художника, відомого як Никифор. Був одним із ініціаторів побудови йому пам'ятника. Відновлював знищені церкви і каплички у Бескидах.

За свою громадську та культурну діяльність Стефан Гладик був нагороджений державними відзнаками. Зокрема, він – кавалер Ордена відродження Польщі й українського Ордена князя Ярослава Мудрого за заслуги перед лемківською й українською спільнотами, а також розбудову польсько-українського братерства.

Стефанові Гладика було 72 роки. Він похований на цвинтарі у Білянці. Вічна йому пам'ять!

Адам Боднар: збільшується кількість скарг від української меншини в Польщі

ІГОР ІСАЄВ,
головний
редактор
порталу
PROstir.pl

Наприкінці лютого польський омбудсмен (речник громадянських прав) Адам Боднар звітував перед сеймовою комісією національних та етнічних меншин щодо інтервенції його офісу у справі порушень прав меншин. Його виступ доповнює розширений документ — «Інформація про дії омбудсмена щодо захисту прав національних та етнічних меншин у 2018–2019 роках» (пол. «Informacja o działaniach podejmowanych przez Rzecznika Praw Obywatelskich na rzecz ochrony praw mniejszości narodowych i etnicznych w latach 2018–2019»).

Бюро омбудсмена за 2018–2019 роки зайнялося близько 40 справами порушення прав національних і етнічних меншин — звітував Адам Боднар під час засідання парламентської комісії 25 лютого. Це суто справи порушення громадянських прав — і тут омбудсмен представляв приклади ромської національної меншини, зокрема житлові проблеми у Малопольщі, де більшість будинків у житловому масиві ромів становлять реальну загрозу здоров'ю та життю їхніх мешканців. У цьому контексті омбудсмен також згадав звернення литовської меншини про труднощі дітей, для яких батьки хочуть шкільне посвідчення мовою меншини. У письмовому рапорті омбудсмена знайдемо також інформацію про відсутність підручників українською мовою в школах Польщі: «Бюро протягом багатьох років отримує скарги від представників української меншини про те, що такі підручники не створюються, а вчителі змушені проводити заняття за власними навчальними програмами. Незважаючи на розробку та впровадження [...] Становище дітей з національних меншин (переважно української), що користуються правом на вивчення

власної мови, історії, географії та культури не змінилося», — читаємо.

Серед згаданих 40 випадків ішлося суто про порушення громадянських прав — натомість це число не включало випадків насильства чи мови ненависті на основі національної, етнічної чи релігійної приналежності. Таких тільки бюро Боднара зареєструвало близько 200, і в цьому контексті Боднар говорив про українську національну меншину.

У цьому ключі Боднар згадав спільне дослідження з ОБСЄ, у якому взяли участь українці, мусульмани та особи африканського походження. «Ми застосували цілком інноваційну методологію дослідження, намагаючись дослідити масштаби злочинів, про які не повідомляється державним органам. Виявилось, що лише 5% злочинів на ґрунті ненависті потрапляє до поліції. Це важливо для загальної дискусії щодо ефективності функціонування польської держави в частині протидії злочинам на ґрунті ненависті», — наголосив омбудсмен.

Він додав, що до 2017 року Генеральна прокуратура регулярно публікувала статистичні дані про кількість підготовчих проваджень по всій країні у справах злочинів, мотивованих ненавистю. Навіть ці, далеко не повні дані вказують на проблему: у 2015 році було проведено 1548 справ про злочини на ґрунті ненависті, а вже у 2016 році було 1631 таких випадків. У 2017 році було проведено 1449 проваджень. Натомість після 2017 року навіть цю статистику припинили розголошувати.

— Підкреслюю, що злочинець, вчинюючи такий злочин, не розрізняє, чи має справу з представником національної, етнічної чи релігійної меншини, чи з мігрантом, біженцем або з іноземцем, який є туристом чи студентом «Erasmus», — наголосив омбудсмен.

Боднар наголосив, що польська держава неефективно бореться із цим видом злочинів хоч би тому, що самі покривджені не вірять в ефективність польських правоохоронців, хоч проблема зростає.

— Мені здається важливим те, що зростає кількість випадків, коли ми

маємо справу із застосуванням насильства на ґрунті ненависті, тобто не лише зі словесними образами, а й фізичним насильством на ґрунті ненависті — підкреслив Боднар.

«Як мінімум від 2016 року кількість скарг, адресованих до омбудсмена українською меншиною, збільшується. На нашу думку, це пов'язано з високою активністю організації представників цієї меншини, а також із погіршенням становища української громади в Польщі», — читаємо в письмовому звіті Боднара.

У письмовому рапорті також згадано про негативні стереотипи, котрі далі функціонують у польському суспільстві — «особливо ця проблема стосується української, єврейської та ромської меншин». Боднар при цій нагоді вказує на дослідження Об'єднання українців у Польщі щодо сприйняття українців у польській пресі та соціальних мережах. «Антиукраїнський наратив у медіа викликає частіші напади на людей, які розмовляють українською мовою, а також неодноразове нищення пам'ятників, нападів на церемонії, важливі для української громади в Польщі», — підкреслюється у звіті, де також наголошується, що випадки публічного підбурювання до ненависті, котрі аналізував омбудсмен, включали ситуацію під час III Маршу пам'яті «проклятих солдатів» у Гайнівці 2018 року та публічні образи в мережі Facebook активіста Об'єднання українців у Польщі.

Окремо на мапі Польщі Боднар виділив Вроцлав: він наголосив, що до його офісу у зв'язку з маршем радикальних націоналістів у цьому місті 11 листопада 2018 р. звернулися українська та єврейська меншини, котрі вказали на тривожну тенденцію: Вроцлав, який вважався відкритим, дуже толерантним містом, усе більше демонструє ненависть.

— У цьому контексті ми провели досить поглиблене дослідження з використанням методу «інтервенційної соціології», яка мала дати відповідь на запитання, що насправді сталося у Вроцлаві, — розповів Боднар. — Що було дуже цікавим у цьому звіті: це

те, що учасники маршів, на яких пропагувалася ненависть, були часто не з Вроцлава, а з сусідніх міст. У Вроцлаві проводяться різні заходи протидії дискримінації, натомість у навколишніх містах такої діяльності часто немає.

«Для цих людей участь у марші була способом виявити незадоволення. Мешканці гмін навколо Вроцлава нерідко працюють у Вроцлавській економічній зоні, де працює чимало представників української чи корейської національності. Більше того: мігранти нерідко займають вищі, управлінські посади, що породжує додаткові непорозуміння та розчарування серед польських працівників», — зазначається у письмовому звіті Боднара.

Інформація омбудсмена викликала жваву дискусію серед членів комісії. Депутатка Моніка Роса («Громадянська коаліція») запитала про знищення українського пам'ятника в Монастирі — проте не отримала відповіді. Низку питань поставив депутат Войцех Зубовський («Право і справедливість») — він поставив під сумнів методологію дослідження злочинів з ненависті, вказуючи, що їхня кількість проти українців зростає тому, що зростає сама кількість українців у Польщі. Він віднісся також до ненависної символіки, котра з'явилася під час Маршів незалежності, чим також займався омбудсмен.

— Пані і панове, дозвольте мені запросити пана [кандидата на президента від «Конфедерації» Кшиштофа] Босака на наступну зустріч з паном омбудсменом — не тому, що я дуже його ціную і симпатизую йому, а як людину, яка була співорганізатором цих маршів. Можливо, він міг би нам представити трохи інший погляд на ці питання, — наголосив Зубовський.

На попереднє засідання комісії національних меншин, 11 лютого, уже прийшов депутат «Конфедерації» Гжегож Браун — він закликав нацменшини «асимілюватися» так, як це зробили його «пращури Брауни». Схоже, подібний спосіб ведення дискусії стає «доброю світською традицією» не тільки на пленарних засіданнях Сейму, але і в кулуарній до сих пір комісії. ■

ПОДІЇ

Фото Давіда Літківського, Archiwum ECS

У Гданську презентували фільм Олега Сенцова «Номери»

У Гданську 1 березня відбулася прем'єра фільму Олега Сенцова та Ахтема Сеїтаблаєва «Номери», що вийшов у польсько-українсько-чесько-французькій копродукції за однойменною п'єсою українського режисера. Стрічка розповідає про суспільство, яке намагається побороти свої страхи та отримати свободу. Це — перший в Україні фільм, який знімали без присутності режисера, адже Олег

Сенцов тоді ще перебував у російській в'язниці. Після показу відбулася зустріч із творцями фільму. Захід відвідали, серед інших, очільники Гданська Александра Дулькевич та консул України Лев Захарчишин. Продюсер стрічки польська компанія, яку очолює голова Польської кіноакадемії Даріуш Яблонський.

Опрацював
Павло ЛОЗА

Вітер змін у Перемишлі

В міській бібліотеці Перемишля 28 лютого 2020 року відбулося засідання комісії, яка працює над проектом, поданим на програму «Локальний розвиток» для малих і середніх міст, що фінансується з фонду Норвезький фінансовий механізм (NMF) та Фінансового механізму європейської економічної зони (ЕОГ) на 2014–2021 роки. Керівник адміністрації міського мера на його прохання запросив до участі в роботі цієї комісії представників Перемиського відділу Об'єднання українців у Польщі.

Там працюють також чиновники, представники важливих міських інституцій та великих організацій Перемишля. На даному етапі всі міста, які підпадають під критерії проекту, співпрацюють з експертами — радниками з Об'єднання польських міст; досліджувати будуть потреби мешканців своїх населених пунктів.

Головна мета проекту — випрацювати і запровадити урівноважений та

системний підхід до локального розвитку, а також обмежити негативні явища. Фонди надають фінансування на суму від 3 до 10 мільйонів євро. Перемиський проект «Змінюймо Перемишль разом» був одним із 54, які обрали з усієї Польщі. У підсумку реалізують близько 15 з них.

Участь у роботі над ним — дуже важлива для Об'єднання українців у Польщі, це своєрідне вшанування їхнього багаторічного вкладу у розвиток міста та водночас — шанс стати одними з творців його розвитку та стратегії подолання проблем.

Від лютого до липня 2020 року триватиме робота комісії у невеликих тематичних групах. Представники Об'єднання українців у Польщі та греко-католицької курії (яку також запросили до співпраці) працюватимуть над темою міської культури. ■

Кася КОМАР-МАЦИНСЬКА

ГРОМАДСЬКІ ВІСТІ

Лемко у журі польського талант-шоу

У Польщі відбувся перший сезон нового музичного талант-шоу «The Four. Боротьба за славу» («The Four. Bitwa o Sławę»), яке транслює телебачення «Polsat». Один із членів журі — лемко Ігор Гербут. У програмі співаки виступають перед арбітрами, які оцінюють їхні здібності.

Ігор Гербут — відомий співак, автор текстів і композитор, засновник та вокаліст польсько-лемківського гурту «LemON». Колектив виник у 2011 році після участі у талант-шоу «Must Be the Music». На кастингу Гербут виконав лемківською говіркою пісню «Літай пташко». Завдяки твору «Дев'ять» (польською та лемківською) гурт вийшов до фіналу конкурсу і виграв його третій сезон. Серед колишніх членів «LemON» — Адам Горошак (лемко з Пшемкова) та українець Андрій Олійник з Лігниць.

Виставка «Віртуальна колонізація» в Українському домі

20 березня о 19:00 в Українському домі у Варшаві (вул. Заменгофа 1) відбудеться відкриття виставки української художниці Ганни Шумської «Віртуальна колонізація». Ідея проекту полягає у тому, аби заповнити простір галереї мапою неіснуючого міста та кордонів. Ганна Шумська — це художниця з Львівщини. Займається живописом, графікою, новими медіа та інсталяціями. Навчалася в Державній художній школі ім. Т. Шевченка у Києві, Академії образотворчих мистецтв у Гданську, Львівській національній академії мистецтв і в Художньому університеті в Познані. Брала участь у більш ніж 30 виставках в Україні, Польщі та Німеччині.

«Віртуальну колонізацію» можна буде подивитися у Варшаві до 20 квітня.

Гурт «Coolбаба» в Ополі

Гурт «Coolбаба» став фіналістом XXX фестивалю «Зимова пісенна біржа» («Zimowa Gielda Piosenki»), який відбудеться 20 березня в Студентському центрі культури у місті Ополі. Пісні колективів з усієї Польщі презентувало «Радіо сигнали», а за фіналістів головували слухачі.

«Coolбаба» — це рок-гурт, заснований акторкою і співачкою Оксаною Терепенко. В українському середовищі вона відома передусім як режисерка театру «Навпаки» з Гданська. У гурті «Coolбаба» Оксана — вокалістка. В ансамблі є музиканти з усієї Польщі, серед них — колишні члени групи «LemON» (двоє лемків із Пшемкова — Адам Горошак і Дем'ян Геля), які виступали на великих сценах. Окрім цього, у гурті грають Богдан Волошакевич (електрогітара) і Марцін Токарський (барабани).

У 2018 році у «Coolбаби» вийшов дебютний альбом з авторськими піснями гурту, виконаними українською мовою.

Концерт Ганни Текучевої у Старгарді

Гурток Об'єднання українців у Польщі в Старгарді запрошує 20 березня на концерт Ганни Текучевої. Це — музикантка родом з Луганщини, відома в українській громаді своїми виступами на «JarmaRock FEST» у Гданську в 2018 році. Ганна — організаторка та диригентка українського хору «Вирій» та ансамблю «Мелодика» з Гданська.

Концерт у Старгарді відбудеться за адресою: Державна музична школа І і II ступенів ім. В. Лютославського, вул. Казимира Великого, 13. Початок концерту — о 17:30. Вхід безкоштовний.

XVII Зустрічі з українською культурою в Голеньові

14 березня в Осередку культури у місті Голенів відбудуться «Зустрічі з українською культурою». На заході виступатимуть: співачка Леся Шульц, джаз-гурт Пшемка Велеби (за участі вокалістки Ольги Марцішак зі Старгарда), ансамбль пісні та танцю «Думка» з Гурова-Ілавського. Під час концерту проводитиметься збір коштів на підтримку дітей, чий батьки загинули на війні на сході України. Початок о 17:00 за адресою: вул. Словацького 1. Вхід вільний.

Вистава «Солодка» у Варшаві

14 березня в Українському домі у Варшаві запланована вистава під назвою «Солодка». Це — польська інтерпретація книжки Марії Матіос «Солодка Даруся».

Фото з події на Facebook

Роман розповідає про долю дівчинки Дарусі та її батьків, понівечених НКВС (рос. НКВД — Народный комиссариат внутренних дел) у довоєнний та післявоєнний період окупації радянськими військами Західної України. Події розгортаються у глухому гірському селі Черемошне, що на Буковині.

Режисерка вистави — Малгожата Пашкер-Войцешонек. Нагадаємо, польською мовою роман «Солодка Даруся» переклала Анна Коженювська-Бігун, колишня журналістка тижневика «Наше слово».

Позиція Польщі щодо процесу у справі збиття малайзійського літака над окупованим Донбасом

Міністерство закордонних справ Польщі опублікувало заяву, яка стосується процесу у справі про збиття літака малайзійських авіаліній MH17 над окупованим Донбасом 17 липня 2014 року. Судовий розгляд почався 9 березня в Гаазі у Нідерландах. У документі МЗС підкреслюється, що мета процесу — «з'ясувати справжні обставини і встановити винних у збитті літака над територією України, підконтрольною сепаратистським силам, які підтримує Росія». Наголошується, що в літаку було майже триста людей сімнадцяти національностей. Польське міністерство висловило сподівання, що завдяки «незалежності та професіоналізму судових процедур, які будуть застосовуватися перед судом Королівства Нідерландів і в межах закону цієї країни», судова справа досягне очікуваної мети. Збиття малайзійського літака розслідує Міжнародна слідча група, якою керують Нідерланди, тому Польща закликала всі країни співпрацювати у рамках цього розслідування.

Серіал про польсько-український кордон став лауреатом кінопремії «Орли-2020»

2 березня відбулася 22-га урочиста церемонія нагородження лауреатів польської кінопремії «Орли-2020». Фільми змагалися за призові місця у понад 10 категоріях. Серед художніх серіалів приз отримала «Ватага». Ця стрічка розповідає про працівників прикордонної служби на польсько-українському кордоні в Бескидах. Сам кордон, який береже ця «ватага» — це не лише шматок землі, що розділяє дві держави. Серіал показує межу фізичних і ментальних обмежень людини та моральний вибір, який їй доводиться робити. Деякі актори вивчили українську спеціально для зйомок у серіалі, грають там і українці. Зйомки першого сезону проходили, зокрема, в Устриках-Долішніх, тому у стрічці є багато елементів, які розповідають про українське минуле цього регіону — церкви, придорожні хрести тощо.

Про особливості цього місця свідчить і використана в серіалі музика сяніцького гурту «Товгаї», вокалісткою якого є сянічанка Марія Юрчишин-Кулик. Над серіалом працював також інший представник української громади з цього міста — Данило Ярий.

Панахида біля могили в Монастирі

1 березня українці із Польщі та України провели панахиду та поклали квіти на українські могили у селах Верхрата, Монастир і Гораєць. Про це повідомляє сайт polukr.net. Приводом були 75-ті роковини боїв Української повстанської армії проти радянського НКВС біля гори Монастир, що відбулися 2-3 березня 1945 року. У спільній могилі поховані 62 вояки УПА, що загинули в ті дні. Табличку з іменами покійних, встановлену на місці поховання, розтрошили вандалі у 2015 році. Польська влада обіцяє її відновити, однак наразі цього не зробила.

Після панахиди місцевий українець Богдан Лопушинський запросив гостей з України до своєї хати випити гарячої кави. Серед кількох десятків людей, які приїхали до Верхрати та Монастиря, був відповідаль-

ний секретар Державної міжвідомчої комісії у справі вшанування пам'яті Святослав Шеремета та голова Об'єднання товариств депортованих українців «За-керзоння» Володимир Середа.

Повідомлення церкви щодо запобігання зараженню коронавірусом

Дбаючи про безпеку та добро вірян, особливо тепер, коли увесь світ стоїть перед загрозою поширення небезпечного для життя коронавірусу, Українська греко-католицька церква у Польщі опублікувала на своєму сайті вказівки щодо того, як у цей час належить поводитися у церквах Перемисько-Варшавської архієпархії та Вроцлавсько-Гданської єпархії. Просять не цілувати ікони та Книги Євангелія (можна торкнутись їх чолом), не торкатися устами та не облизувати ложечки, приступаючи до Святого Причастя. У церкві радять також не приводити до причастя маленьких дітей. Окрім цього, у повідомленні розповідається, яких рекомендацій слід дотримуватися у щоденному житті, щоб уникнути зараження коронавірусом. Більше читайте на сайтах cerkiew.org та cerkiew.net.pl.

Підтримка для стипендіатки фонду «Калина»

Фото зі сторінки Facebook фонду «Калина»

Польсько-українсько-канадський фонд «Калина» у 2018 році зобов'язався виплачувати щомісячну стипендію на суму 1500 злотих Наталії Буслаєвій, яка вивчає соціологію в Університеті кардинала Стефана Вишинського. Батько молодої українки — Олексій Буслаєв (псевдонім «Татар») — у лютому 2015 року загинув біля Дебальцевого. Він мріяв, щоб донька отримала освіту в одному з навчальних закладів Європи.

Зараз на сайті фонду «Калина» проводиться збір коштів на піврічні виплати стипендії для Наталі. Потрібно зібрати 7,5 тисяч злотих. Перекази можна робити на рахунок із такими даними:

Polsko-Ukraińsko-Kanadyjska Fundacja
Stypendialna KALYNA;
ul. Krasieńskiego 5a/10, 43-300 Bielsko-Biała
KRS: 000074553
Номер рахунку: 14160014621879984320000001.

Нагадаємо, стипендіатом цього фонду є також доктор Євген Місило, який досліджує злочини, скоєні офіцерами польської комуністичної влади щодо українського та польського цивільного населення — в'язнів табору в Явожні у 1947–1949 роках.

В Україні на всіх кордонах приїжджим вимірюватимуть температуру

В усіх людей, що прибувають до України, мірятимуть температуру в рамках запобігання поширенню коронавірусу COVID-19. Про це 25 лютого повідомив міністр внутрішніх справ Арсен Аваков.

«Температурний скринінг є обов'язковим для усіх громадян, які прибувають в Україну з будь-якої країни світу, як через авіасполучення, так і через усі автомобільні та залізничні пункти пропуску на кордоні України», — заявив він. Групи прикордонників та медиків чергують позмінно, усі вони забезпечені необхідними засобами захисту. Людей з підвищеною температурою відправлятимуть на додаткові обстеження.

Україна має 29 пунктів пропуску з країнами Євро-союзу. На польсько-українському кордоні знаходиться 12 пунктів — 6 автомобільних та 6 залізничних. Нагадаємо, в Україні наразі зафіксований один випадок зараження коронавірусом, ще кільканадцять — у Польщі.

Опрацював на основі повідомлень **Павло ЛОЗА**
Більше новин шукайте на сайті: nasze-slowo.pl

ПОДІЇ

Сміх крізь сльози від Анатолія Крима

На кафедрі україністики Варшавського університету склалася гарна традиція — організовувати зустрічі з українськими літераторами, лідерами думок та просто непересічними особистостями. 25 лютого в рамках наукового семінару відбувся відвертий діалог з письменником, драматургом та сценаристом Анатолієм Кримом, який презентував уже відомий українському читачеві роман «Українська каб(б)ала» у польському перекладі. Організаторкою і ведучою зустрічі була професорка кафедри україністики, докторка філологічних наук Валентина Соболев. На зустріч прийшли також давні друзі автора: голова Спілки літераторів Польщі Марек Вавжкевич та Ян Ціхоцький — перекладач, знавець слов'янської літератури (2017 року в Польщі з'явився роман «Майстер і Маргарита» у його польському перекладі). «Ukraińska Kabała», яку він також переклав, вийшла друком на початку цього року у варшавському видавництві «REA-SJ». Це вже п'ята книга Анатолія Крима, з якою можуть познайомитися польські читачі.

Роман «Українська каб(б)ала» — це гостра сатира на сьогодення, де є всі атрибути жанру: сміх крізь сльози і нескінченні роздуми. Автор зробив сміливий крок, використавши у творі Каббалу — містичне вчення в юдаїзмі, яке дає можливість активно втрутитись у непорушний і закономірний божественний процес життя і смерті. Він «оживив» великого українця Тараса Шевченка, зробив з нього справжнього нашого сучасника, який опинився у сьогодишньому Києві — столиці рідної

України, що стала начебто вільною, незалежною, але не щасливою і багатою. Ми нерідко замислюємося: «А що було б, якби?..», Анатолій Крим змоделивав відповідь, помістивши її в інтригуючий сюжет. Як відреагує великий поет, побачивши наше життя? Як сприйме його суспільство, влада? «Українська каббала» — роман-гротеск, своєрідний виклик абсурдній реальності. Чого варта лише іронічно-гірка, але така правдоподібна сцена урочистого святкування дня смерті (а не дня народження) Шевченка, куди його запросили і не дали слова. Виступали ті, кому потрібно було виступити, вони «вшановували пам'ять» і просто не помічали живого поета. Анатолій Крим відверто глузує з невігластва, обмеженості, бездуховності. Саме гумор і навіть сатира — найкращі прийоми, за допомогою яких, на думку автора, можна легко оприлюднити правду, викрити суспільне зло.

Анатолій Крим розповів, що задум написати про Шевченка саме таку фантастично-реалістичну історію виник ще у далекому 1985 році, коли на одній із зустрічей український письменник Павло Загребельний запропонував йому як молодому драматургу зробити кіносценарій про невідомі сторінки з життя Кобзаря на основі документів. Тоді Анатолій Крим почав вивчати ці документи і відкривати для себе іншого поета: не схематичного й монументального зі шкільних підручників, не ідола у кожусі та шапці, причесаного цензорами, а справжню живу людину з притаманними їй відчуттями, почуттями, бажаннями. Роман побудований на імітованих щоденникових записах

Фото надане А. Кримом

Тараса Шевченка, без використання слів автора.

Письменник заявив, що на своїх закордонних зустрічах намагається не торкатися питань політики в Україні. Однак питань про наболіле уникнути все ж не вдалось. Одне з них прозвучало так: «Чи вірите ви, що Україна колись нарешті звільниться від кабали (неволі, тяжкої залежності)?». «Тільки тоді, коли влада припинить брехати і красти, країна стане на шлях одужання», — заявив Анатолій Крим. На питання «Чому ви обрали жанр сатиричного роману?» — він навів цитату драматурга Бертольда Брехта: «Ніщо в житті не має такої нищівної сили, як сміх. Якщо людину образити фізично чи словесно, вона буде відповідно захищатись, а якщо її почати висміювати — вона буде беззахисною. Вважаю, що місією письменника є не тільки розважати публіку, а й розбудити свідомість, змусити замислитись». Щоби якомога точніше показати контраст між простим і складним, високим і низьким, комічним і трагічним, автор вдається до іронії і навіть сарказму. На завершення зустрічі Анатолій Крим побажав студентам успішного навчання, наголосивши при цьому, що диплом, не підкріплений знаннями,

нічого не вартує. А знання порадив черпати у якісних, змістовних книжках.

Наступного дня зустріч з письменником продовжилася в залі Спілки письменників Польщі. Там виступила Алісія Володжко-Буткевич — перекладачка, професорка кафедри русистики Варшавського університету. Вона наголосила на важливості таких літературних діалогів за участі знаних українських письменників, зокрема Анатолія Крима, який у своїх творах піднімає важливі питання самовизначення і самоідентифікації українського народу. Упродовж вечора звучали фрагменти з роману «Ukraińska Kabała».

Серед інших творів письменника — романи «Труба», «Выбор», «Граница дождя», збірки оповідань «Чаконна», «Рассказы о еврейском счастье». Твори «Льовушка», «Фіктивний шлюб», «Євангеліє від Івана», «Квартет на двох», «Жіноча логіка», «Лист Богу», «Ревізія-Шмавізія» отримали сценічне втілення в українських театрах та за кордоном — у Польщі, Болгарії, Росії, Греції, Італії. За сценаріями Крима знято вісім художніх фільмів. Проте, за словами письменника, найкращу книгу він ще не написав, найкращу виставу — не поставив. ■

Юлія КАМІНСЬКА

Благодійна допомога

В Перемишлі відбулася зустріч представників мера та управи місцевого відділу Об'єднання українців у Польщі з делегацією Карітас Самбірсько-Дрогобицької єпархії Української греко-католицької церкви.

— Було б краще зустрічатися в приємніших обставинах, але маємо надію, що попереду їх ще багато, — сказав під час зустрічі 28 лютого заступник мера Богуслав Свежий.

Під кінець серпня 2019 року в Дрогобичі, яке є містом-партнером Перемишля, сталася аварія: через пошкоджений фундамент провалився житловий будинок. Загинули 8 людей, 15 дістали поранення, а близько 100 втратили домівки. До сьогодні семеро ще лікуються, більшість колишніх жителів будинку знаходиться у дуже складній матеріальній ситуації. Допомога постраждалим була організована на місці в Дрогобичі, підтримало їх також генконсульство Польщі у Львові, яке провело у жовтні 2019 року благодійний концерт.

— Підтримка Перемишля — це дуже потрібний жест, оскільки відразу після трагедії суспільство мобілізувалося, всі хотіли допомагати. На жаль, уже через декілька місяців і дотепер, коли ситуація дещо покращилася, ця тенденція призупинилася, а проблеми постраждалих у більшості випадків ще не вирішені, — пояснив директор Карітас Самбірсько-Дрогобицької єпархії УГКЦ Ігор Козенкевич. Разом з ним до Перемишля приїхала Наталія Голинська — членкиня Ради директорів організації.

Мешканці Перемишля мали нагоду пожертвувати кошти на допомогу постраждалим в Дрогобичі під час концерту «Нехай Співзвучить», який організувало Об'єднання українців у Польщі разом з ініціативою «Спільно на 100» 7 грудня 2019 року в кафедральному соборі УГКЦ. Підтримати Дрогобич вирішила також міська адміністрація, яка провела збір коштів серед своїх

працівників, представників міських підприємств та інституцій. Спільна благодійна ініціатива дозволила розпочати співпрацю цього відомства та місцевого відділу ОУП.

Через технічні ускладнення гроші переклали дрогобичанам у лютому 2020 року. Делегація дрогобицького Карітасу розпочала свій візит в Перемишлі від зустрічі з отцем римо-католицької церкви перемиської єпархії та директором місцевого відділення цієї організації — Артуром Янцем. Він заявив, що готовий прийняти на лікування жінку, яка внаслідок інциденту має паралізовані ноги.

Делегація відвідала міську ратушу, де заступник мера міста передав отцеві Ігорю зібрані пожертви. Він заявив також, що адміністрація зможе допомогти з організацією подальшої допомоги постраждалим. Після короткої розмови, під час якої були присутні також представники української меншини Перемишля, гостей запросили до Народного дому, де передали кошти, зібрані на концерті 7 грудня. За організацію цього візиту відповідав керівник адміністрації мера міста Мацею Волянський, який у співпраці з головою ОУП у Перемишлі Ігорем Горківом супроводжував гостей з Дрогобича протягом візиту.

На завершення дрогобицька делегація побувала у курії Перемисько-Варшавської архієпархії УГКЦ та зустрілася з митрополитом кир Євгеном Поповичем. Після низки останніх не надто приємних моментів комунікації українських жителів Перемишля з місцевою владою співпраця при допомозі дрогобичанам сприймається як шанс на кращі відносини в майбутньому. ■

Кася КОМАР-МАЦІНСЬКА

Білборди з «Лупашкою» у Білостоці

У Гайнівці марширують націоналісти, прославляючи Ромуальда Райса «Бурого», команда якого вбивала православних україномовних жителів Підляшшя, а в Білостоці на будинках вішають величезні білборди з постаттю іншого «проклятого солдата» Зигмунта Шендзелеяжа «Лупашки».

Акція, метою якої є прославлення «Лупашки», — ініціатива білостоцького відділення Інституту національної пам'яті, який у співпраці з маршалком Підляського воєводства та інституцією воєводського самоуправління — Підляським інститутом культури, повісив у Білостоці два великі білборди. Окрім постаті самого «Лупашки» на плакатах — напис: «Він воював і загинув за вільну Польщу — майор Зигмунт Шендзелеяж «Лупашка» (Walczyl i zginął za wolną Polskę – major Zygmunt Szendzielarz «Łupaszka»).

Пйотр Карделя, директор Інституту національної пам'яті в Білостоці, за-

явив під час акції: «Хочемо пам'ятати про наших національних героїв, хочемо зберігати традицію незалежності, хочемо навчати молодь, а при нагоді часом і дорослих, якщо колись чогось не дочитали».

Акція зустрілася з протестами та обуренням різних середовищ. Депутат Громадянської коаліції Кшиштоф Трусколяський склав до Маршалківського управління в Білостоці протест від імені жителів одного з будинків з білбордом. «Діяльність майора Едварда Зигмунда Шендзелеяжа після 1945 року в нашому середовищі оцінюється негативно, навіть як бандитизм», — написав він.

Слід згадати, що бригада «Лупашки» відповідальна за напад на литовське село Дубінгяй, де вбила кілька десятків мирних жителів, зокрема жінок і дітей. На Підляшші відділення Зигмунда Блажеевича з бригади «Лупашка» спалило білоруськомовне село Потока в гм. Міхалово (згинувло між іншими троє дітей). Бригада «Лупашки» відповідальна також за спалення українськомовного села Вилуки в гм. Дубичі-Церковні.

Це вже не перша акція, пов'язана з прославленням «Лупашки» в Білостоці. У квітні 2018 року ім'я Шендзелеяжа присвоєно одній із білостоцьких вулиць. Довгий час тривала боротьба за зміну назви вулиці на Підляську, проте справа залишається не вирішеною досі.

Було заплановано, що білборди з «Лупашкою» висітимуть до 1 березня, тобто до Національного дня пам'яті «проклятих солдатів». ■

Людмила ЛАБОВИЧ

Фото авторки статті

УКРАЇНА

«Немає результату – не займай місце». Зеленський змінив уряд і генпрокурора

4 березня підвладна президенту більшість у Верховній Раді на позачерговому засіданні прийняла відставку прем'єр-міністра Олексія Гончарука і призначила нового керівника уряду – Дениса Шмигала; частково змінився і Кабінет міністрів. А вже наступного дня народні депутати фактично відправили у відставку генерального прокурора Руслана Рябошапку.

Володимир Зеленський з притаманною йому рішучістю й енергійністю знову переавантажувє українську владу. На зміну молодому уряду, який він сам привів до керма 9 місяців тому, приходять старші, більш досвідчені товариші. «Спокійні технократи, котрі будуть виважено приймати рішення», як сказав теперішній голова президентської партії «Слуга народу» Олександр Корнієнко.

На допомогу новим обличчям приходить досвід

Кабінет міністрів Олексія Гончарука був рекордно молодим: середній вік урядовців – 39 років, а самі вони мали імідж «амбітних, перспективних та заряджених на успіх реформаторів». Відсутність управлінського досвіду прем'єра Гончарука та багатьох міністрів не лякала президента, головним аргументом була «незаплямованість», «позасистемність», відсутність зв'язків з попередньою владою та досвіду роботи у владі взагалі.

Але цього виявилось недостатньо. Уряд, на думку президента, не показав очікуваних результатів. «Цей уряд має досягнення: зниження інфляції, облікової ставки НБУ, боротьба з тіньовими ринками, початок приватизації державних підприємств, кредити малому і середньому бізнесу», – сказав Володимир Зеленський на засіданні у Верховній Раді. – Але українцям цього недостатньо. Так, це перший уряд, де немає топкорупції, але не красти – недостатньо. Це уряд нових облич, але облич – недостатньо, потрібні нові мізки і нові серця. Цей уряд знає, що робити, але знати – недостатньо, потрібно багато працювати».

Деякі обличчя міністрів новопризначеного Кабміну знову стали такими ж новими і невідомими, як і в попередників. Так, прем'єр-міністр Денис Шмигаль не є відома, політично амбіційною, візонерською, вольовою фігурою, яка «перетягне на себе ковдру влади» (в умовах моноцентричного керування президента це і неможливо). Проте його описують як ефективного та освіченого керівника. Новому прем'єру 44 роки, він корінний львів'янин, економіст, працював головою Івано-Франківської облдержадміністрації, а також віцепрем'єром та міністром розвитку громад в уряді Гончарука. Окрім цього, в його послужному списку робота на керівних посадах в ДТЕК (компанія олігарха Ріната Ахметова), через що навіть поповзли чутки, що Шмигаль – «людина Ахметова».

А інколи ці обличчя навпаки – дуже відомі, і серед них можна побачити тих, хто працював у попередніх урядах. Так, наприклад, посаду міністра охорони здоров'я зараз обійняв Ілля Ємець, який очолював це міністерство за часів Януковича. Шоправда лише півроку – і це рятує його від дії закону про люстрацію. Також новий Кабінет міністрів значно старший: міністру оборони – 65 років, а міністру охорони здоров'я та міністру у справах ветеранів – по 64 роки.

Це вже нікого не дивує, але новий-старий Кабмін збирали, як і попередній, в умовах поспіху і кадрового дефіциту. Ніхто не міг з впевненістю сказати, коли буде відставка прем'єра, і чи буде, і хто буде наступником. Заява від Олексія Гончарука з'явилася лише у вівторок ввечері. А на ранок середі, коли мали перепризначити міністрів, у президента не було ще повного погодження по кандидатурах – їх міняли просто блискавично. Багато хто відмовлявся від запропонованих посад. Також переходить в новий уряд відмовилися Тимофій Милованов (колишній міністр економіки), Ганна Новосад (колишня міністерка освіти) та Володимир Боролянський (колишній міністр культури, молоді та спорту). У соцмережах навіть жартували: «В ці хвилини небезпечно гуляти урядовим кварталом! Вас можуть зловити і відправити працювати в новий уряд». Одним з можливих кандидатів на прем'єра виявився навіть Сергій Тігіпко, його призначення гаряче об-

Денис Шмигаль

Фото з Фейсбука

говорювали в медіа та кулуарах влади. Бізнесмен Тігіпко – старий, досвідчений політичний кадр, працював в багатьох українських урядах, і Кучми, і Ющенка, і Януковича, тому підпадає під дію закону про люстрацію. Також називали ще одного «старого коня, що борони не псує» – Валерія Хорошковського, який був членом всіх вищеперерахованих урядів.

Регламент Верховної Ради передбачає зустрічі з кандидатами на посади міністрів на засіданнях профільних комітетів та фракцій, а тут народні депутати навіть не знали достеменно, за кого вони будуть голосувати. Та й голосували не окремо за кожного міністра з обговоренням, а пакетним голосуванням – за всіх разом. Показовим стало те, що чотири посади у новому уряді так і залишилися вакантними (міністр освіти, міністр енергетики, міністр розвитку економіки та міністр культури), і ще дві вакансії з'являться після поділу міністерств. А от міністром внутрішніх справ знову залишився Арсен Аваков, незмінний на цій посаді з 2014 року, це вже його 4-й уряд.

Рябошапка – на вихід, іншим – приготуватися

Претензії Володимира Зеленського до звільненого генерального прокурора Руслана Рябошапки, який був, за його ж словами, «100-відсотковою людиною президента», – це відсутність гучних арештів. Однією з передвиборчих обіцянок Зеленського було покарання корумпованих можновладців, виражена в слогані «весна прийде – саджати будемо». Весна прийшла, а посадок немає. Є лише одна найбільш гучна справа – проти попереднього президента Петра Порошенка, але ходу їй Рябошапка не давав, мовляв, вона належної якості і всі обвинувачення розсиплються у судах.

Проте на цьому перетасовки у владі вочевидь не закінчаться. Під загрозою звільнення перебуває голова Національного антикорупційного бюро Артем Ситник, а також керівник Митної служби Макс Нефьодов. Роботу останнього президент розкритикував на засіданні у Верховній Раді, мовляв, служба збирає лише «лайки», а не гроші. За словами Зеленського, на даний момент митниця недозбрала 13 млн грн. Хоча експерти пояснюють, що претензії безпідставні, бюджет недоотримав ці кошти зокрема через зниження курсу гривні. Цілком можливо також відставки й в керівництві Національного банку.

Чому ж президент зважився на такі зміни? Причин називають достатньо. В Україні падає промисловість, люди отримали великі рахунки за газ, соціальні обіцянки президента невиконані, в бюджеті діра. Як наслідок, рейтинг президента стрімко падає, тож переавантаження Кабміну – це логічний крок, аби зняти з себе негатив та «повісити всіх собак» на «попередників». Ще одним мотивом експерти називають опір уряду та прокурора одіозному олігарху Ігорю Коломойському, який має своїх людей у парламенті та певний вплив на президента. Точками його інтересу є «Приватбанк» та «Центренерго», саме за них йде боротьба між державою та олігархом. ■

Тетяна ДАНОЧЕНКО

ПУЛЬС УКРАЇНИ

Світовий конгрес українців (СКУ) закликає новий український уряд дотримуватися курсу реформ. У зв'язку з розпуском обраного півроку тому уряду та звільненням президентом Володимиром Зеленським генерального прокурора, СКУ закликає новопризначеного прем'єр-міністра України Дениса Шмигала та його новий уряд дотримуватися курсу реформ та євроатлантичного напрямку. СКУ дотримується позиції, що інтереси України та українського народу повинні бути понад усе. Довіра до уряду, незалежність судової системи і недоторканість демократичних інститутів є ключовими для успіху України. Українська держава ризикує втратити підтримку міжнародних партнерів, якщо її політичні лідери перестануть дотримуватися принципу верховенства права, будуть використовувати правосуддя у політичних цілях та не зможуть повноцінно впровадити необхідні демократичні та економічні реформи. «СКУ докладає всіх зусиль для посилення України як успішної, демократичної, європейської держави. Ми стоїмо з народом України, який захищає свою територіальну цілісність і суверенітет в ході триваючої російської військової, політичної та економічної агресії. Надзвичайно важливо, щоб обрані та призначені державні діячі продовжували позитивний курс реформ, дотримуючись верховенства права, поважаючи права людини та уникаючи політично мотивованого правосуддя», – наголосив Павло Грод, президент СКУ.

Інвестиційна компанія Concorde Capital рекомендує уникати вкладень в держоблігації до тих пір, поки не надійде позитивне повідомлення від Міжнародного валютного фонду (МВФ). Про це повідомляється в аналітичному звіті з рекомендаціями для інвесторів. У ньому мовиться, що після зміни уряду зріс ризик безперешкодної співпраці України з МВФ. У компанії вважають, що одним з ключових наслідків перестановок в Кабміні, є ризики популістської політики замість структурних реформ і повернення контролю над прийняттям рішень олігархами. Роблячи висновок про переавантаження уряду, Concorde Capital не повністю унеможливає ймовірність швидкої угоди з МВФ. «Якщо основною вимогою фонду залишиться прийняття закону, який перешкоджає денационалізації Приватбанку (у 2016 році єдиною вимогою від фонду була його націоналізація), шанс на угоду буде», – резюмують у звіті.

Розслідування катастрофи рейсу МН17 буде продовжено і триватиме паралельно з судом над чотирма підозрюваними – трьома громадянами Росії і одним українцем: Ігорем Гіркіним (Стрелковим), Сергієм Дубинським, Олегом Пулатовим і Леонідом Харченком, яких звинувачують у причетності до трагедії рейсу МН17 Малайзійських авіаліній. Напередодні судового розгляду, який розпочався 9 березня, представники слідчих органів Австралії, Бельгії, Малайзії, України та Нідерландів підписали Угоду про продовження роботи Об'єднаної слідчої групи (ОСГ). До Спільної слідчої групи від України увійшли 4 представники Офісу генпрокурора – групу очолив заступник генпрокурора Гюндуз Мамедов, який координує роботу щодо розслідування міжнародних злочинів. За словами Мамедова, такий високий рівень в українській групі забезпечено вперше. Усі ці кроки гарантують продовження розслідування щодо збиття Боїнгу з єдиною метою – притягнення до відповідальності усіх винних у катастрофі: від тих, хто віддавав команди до тих, хто їх виконував. Нагадаємо, Boeing-777 авіакомпанії Malaysia Airlines, що виконував рейс МН17 Амстердам – Куала-Лумпур, було збито ракетою над контрольованою проросійськими сепаратистами територією Донбасу 17 липня 2014 року. Усі 298 осіб на борту загинули. Слідство встановило, що літак МН17 збили над Донбасом з «Бука» російської бригади з Курська.

Президент Володимир Зеленський повідомив, що під час зустрічі «нормандської четвірки» в грудні 2019 року дав президенту Росії Володимиру Путіну рік для завершення війни на Донбасі. Інакше він погрожує вийти з Мінських переговорів. «Уряд може витратити рік на підготовку відповідної угоди. Потім вона має бути імплементована. Не довше», – сказав він наприкінці лютого в інтерв'ю британському виданню «The Guardian». За словами Зеленського, усі сторони мають гнучко підходити до Мінських переговорів, а обмін полоненими він вважає показником прогресу в цьому процесі. На його переконання, важливо, щоб інші члени «нормандської четвірки» – канцлерка Німеччини Ангела Меркель та президент Франції Еммануель Макрон – також тиснули на Путіна. Також Зеленський зазначив, що мирні переговори відволікали його від порядку денного всередині країни, який також гальмували й політичні міжусобиці, що в результаті вилилося в рішення змінити уряд. Нагадаємо, що від початку року Україна веде переговори про обмін полоненими з Росією та бойовиками. За словами Зеленського, обмін буде кілька, оскільки списки полонених довгі, і всіх їх неможливо повернути за один раз через підготовку необхідних документів.

За pravda.com.ua підготувала АВ

30-ЛІТТЯ ОУП

Потрібно зосередитися на проектах, які будуть нас об'єднувати

Розмова з Романом Біласом —
головою Кошалінського відділу
Об'єднання українців у Польщі (ОУП)

Фото надано Романом Біласом

Цього року організація відзначає своє 30-ліття. Нинішній голова Петро Тима вже повідомив, що не балотуватиметься на наступну каденцію. Беручи до уваги його великий досвід та відсутність нових людей, які хотіли би долучатися до керівних структур ОУП, також на місцях, його відхід може призвести до складної ситуації всередині організації. Які виклики сьогодні стоять перед нею?

На мою думку, за останні 30 років ОУП дуже змінилося. Зрозуміло, що, коли Українське суспільно-культурне товариство (УСКТ) переформатувалося в ОУП, в країні була зовсім інша не лише політична й економічна ситуація, а й соціальна чи навіть соціологічна. Зміни також відбулися в комунікації між поколіннями — сьогодні, на жаль, уже відходять від нас люди, яких насильно виселили під час акції «Вісла». Нині організація спирається на українців, які пам'ятають про свою ідентичність, однак це вже третє-четверте покоління виселенців з рідних земель, тобто ті, хто не пережили ті події особисто.

Нині ми мусимо змінити концепцію роботи ОУП. Насамперед — модель фінансування самої організації, оскільки наразі Об'єднання отримує кошти перш за все від Міністерства внутрішніх справ та адміністрації (МВСiA). Потрібно також зосередитися на проектах, які будуть нас об'єднувати — тобто адресованих до дітей та молоді, щоби виховати наступні покоління українців. З іншого боку, мусимо також бути відкритими до мігрантів з України, які пов'язують своє життя з Польщею. Тому на з'їзді ОУП ми пропонуватимемо змінити статут організації, аби її членами могли стати також громадяни України чи інших країн.

Петро Тима вже не перший рік наголошує, що Об'єднання повинно відходити від великомасштабних заходів концертного плану задля активнішої роботи з дітьми та молоддю. Окрім цього, треба більше уваги приділя-

ти просвітницьким акціям. На жаль, українська громада полюбила насамперед концертні заходи.

Тому, на мою думку, перш за все має змінитися наш менталітет та розуміння того, чим повинно бути ОУП. Коли ми це усвідомимо, працюватиметься краще.

Тоді чим має бути Об'єднання?

Насамперед, як каже сама назва, — організацією, яка об'єднує всіх українців через різні проекти, а не лише масштабні культурні заходи. Зрозуміло, що вони також важливі, однак не найважливіші. Тому ми і справді повинні перш за все приділяти увагу дітям та молоді, щоби за кілька чи кільканадцять років в Об'єднанні було кому працювати. З перспективи існування УСКТ та 30-ліття ОУП я вважаю успіхом створення чотирьох українських ліцеїв (у Білому Борі, Гурові-Ілавецькому, Перемишлі та Лігниці), початкових шкіл у Бартошицях, Білому Борі та Мокрому, збереження пунктів навчання української мови. Однак сьогодні ми мусимо більше працювати над тим, аби батьки відправляли дітей до цих ліцеїв. Бо ці заклади були створені з думкою про молодь з української меншини, а нині більшість учнів там — із України. Треба замислитися, яким чином можна змінити цю тенденцію, що треба запропонувати школам, аби туди вступали нащадки переселенців з акції «Вісла».

Також потрібна більша популяризація українських шкіл (початкових та ліцеїв) серед пунктів навчання української мови. Йдеться про те, аби діти та батьки могли побачити, в яких умовах відбувається навчання у шевченківських школах, що ці заклади можуть їм запропонувати, а також познайомилися між собою.

Другий проект, орієнтований на дітей — це літні табори для учнів усіх пунктів навчання Кошалінського відділу. Організовуватимуть їх у співпраці з шевченківськими школами у Білому Борі. Ми хочемо, аби діти мали нагоду познайомитися між собою і побачити,

що їх об'єднує спільна історія, традиція та мова. Сподіваюся, що після цього збільшиться кількість учнів і у шевченківській початковій школі, і в ліцеї. Такі проекти слід організувати при українських школах у Бартошицях, Гурові-Ілавецькому, Лігниці та Перемишлі. Усе це — для того, аби за кілька років вони не стояли порожні.

Великим викликом для організації є українці з України, яких тільки в Західнопоморському воєводстві нараховується понад 30 тисяч, а у нашому регіоні — понад 10 тисяч. У великих містах їх вдається долучити до лав Об'єднання, але у менших — не дуже. Окрім цього, саме навколо новоприбулих створюються нові українські організації, зокрема у Кошаліні.

Кошалінський відділ ОУП розробив цього року проект, на базі якого протягом року при організації працюватиме Центр міграції — там приїжджим допомагатимуть знаходити роботу та орендувати помешкання, а найголовніше — безкоштовно навчатимуть польської мови (курси стартують у березні). Ми подали до міської адміністрації заяву про допомогу у фінансуванні Центру на 100 тисяч злотих, однак отримали, на жаль, всього 20 тисяч, тому його робота буде обмеженою. Там чергуватимуть також волонтери. Хотілося би, аби офіс працював по вісім годин кожного дня — щоби кожен охочий міг прийти й отримати допомогу.

Я не приховую того, що нам знадобилося багато часу, аби переконати міську владу в доцільності цього проекту. Однак фінансування, яке нам виділили, дуже невелике, тож ми звертатимемося також до маршалківського управління та європейських фондів. На мою думку, такий центр — вкрай необхідний, адже він дасть новоприбулим українцям можливість адаптуватися у польському середовищі й не почуватися тут зайвими, маргіналізованими. Сьогодні мігрантів об'єднують насамперед робота та заробіток, а ми хочемо, щоб вони почувалися у Кошаліні як у себе вдома.

Для цього треба створити такі умови, аби вони захотіли тут оселитися. На мій погляд, це дуже добре, що з'являються нові українські організації, бо чим більше організацій — тим більша активність самих українців. Важливо однак, аби всі вони працювали на користь громади.

Сьогодні в роботі Об'єднання великим викликом є невідповідне фінансування окремих проектів і те, що більшість із них залежить від фондів Міністерства внутрішніх справ і адміністрації.

Ми в Кошаліні вже 12 років тому усвідомили, що державне фінансування буде або зменшуватися, або залишатиметься на одному рівні. Тому вже у 2008 році, коли я став головою відділу, ми вирішили шукати кошти на наші проекти у місцевому самоврядуванні. Як наслідок — сьогодні при маршалківському управлінні діє спеціальна програма, в рамках якої на національні меншини призначено 250 тисяч злотих. Цими коштами користуються переважно саме Кошалінський та Щецинський відділи ОУП, також — окремі гуртки. Окрім цього, дедалі більше грошей ми отримуємо від міської адміністрації, ще є фінансування від спонсорів.

Тож я буду переконувати всіх діячів Об'єднання, аби вони не спиралися виключно на МВСiA, а шукали також зовнішнє фінансування. Зараз існує багато європейських фондів — наприклад, норвезькі — до яких можна звертатися з проханням про виділення коштів на наші проекти. Тому добре, що з'являються нові організації, оскільки кожна з них може подавати заявки про фінансування, у той час як одна організація, як правило, може робити це з обмеженою кількістю проектів. Важливо тільки, аби ми всі працювали для добра українців, підтримуючи нашу культуру та ідентичність.

Сьогодні наша організація має ставати якомога професійнішою, а не спиратися на волонтерську роботу. На мою думку, беручи до уваги кількість проектів, які ми організуємо, то в кожному відділі повинні працювати 1-2 штатні працівники. Зараз ОУП нараховує 10 відділів, тож, якщо організація хоче розвиватися, ми повинні робити ставку на постійних співробітників. У рамках Об'єднання нам треба створити команду людей, яка буде займатися написанням клопотань і заяв до різних установ (органів місцевого самоврядування, спонсорів та європейських структур) про фінансування культурних заходів, а також закупівлі необхідного обладнання.

Ти не перший рік виношуєш ідею створення у Кошаліні Центру національних і етнічних меншин. На жаль, її досі не вдалося реалізувати саме через відсутність коштів.

Справді, ми кілька років просуваємо ідею, аби створити в Кошаліні Центр національних і етнічних меншин. Як і Центр міграції, він мав би працювати при Об'єднанні українців у Польщі. Розмови затягуються насамперед через нинішню скрутну фінансову ситуацію органів місцевого самоврядування і міського, і воєводського рівнів. Я вважаю, що Центри міграції, які фінансуватимуть Міністерство внутрішніх справ, місцева влада та європейські структури, треба створити при всіх 10 відділах ОУП та великих гуртках у регіонах, де проживає наше населення. Натомість на воєводському рівні варто було би створи-

30-ЛІТТЯ ОУП

ти Центри національних та етнічних меншин, які дбатимуть про збереження культурних надбань і надаватимуть громадам можливість всебічного розвитку. Бо самим меншинам не під силу фінансувати власну діяльність, і влада нарешті повинна це зрозуміти. Саме цього ми добиваємося у Західнопоморському воєводстві, й активістам в інших регіонах також радимо це робити.

Якщо у випадку Західнопоморського воєводства можна говорити про сприятливу для українців політичну ситуацію, то на загальнопольському рівні буває по-різному. Яким чином можна добитися створення таких центрів в окремих воєводствах, якщо навіть у Кошаліні цього не вдається зробити?

Я б не піднімав тут тему політики, не хочу обговорювати нинішню політичну ситуацію. Іншим членам ОУП я також рекомендував би не коментувати це питання. Ми повинні робити насамперед те, для чого нас обрали, тобто працювати на користь нашої громади. Зайнявшись роботою, ми знайдемо вихід із кризової ситуації. Ми маємо незаперечні аргументи — українці з України, які тут працюють, розвивають польську економіку. Вони платять податки, а ці надходження є серйозним аргументом у перемовинах із владою. Крім цього, понад 500 тисяч українців платять страхові внески до Управління соціального страхування (пол. Zakład Ubezpieczeń Społecznych), що, у свою чергу, підтримує соціальний фонд, з якого виплачують пенсії. А з 1 квітня 2020 року українці зможуть працювати, наприклад, у Німеччині*, де зарплати набагато вищі — розумні політики усвідомлюють цю небезпеку. Тому повторюся — ми маємо аргументи, які треба вміло використовувати у перемовинах. Якби не українці, польська економіка не розвивалася б.

На твою думку, українцям не варто долучатися до політичної дискусії, однак якщо це певною мірою можливо на Помор'ї, то на сході, де нищать українські місця пам'яті, — вже ні. Хтось мусить захищати права українців, і робить це саме Об'єднання, а така діяльність неможлива без виходу на політичний рівень.

Тут мають активніше працювати посольство та консульства України, а також Міністерство закордонних справ. Саме ці установи повинні взяти на себе обов'язок вирішення чи то політичних, чи історичних питань в контексті української громади. Натомість зараз усіма болючими темами, які стосуються нинішньої ситуації — і мігрантів, й історії — займається ОУП. Так не повинно бути.

Окрім цього, в історичних питаннях більшу активність могло би виявити Історичне товариство. Хай це роблять професіонали, а ОУП має займатися проектами, що об'єднують українців. Кожен розуміє, що зараз у державі панує інше розуміння історії, тому й акцент на політиці в організації негативно впливатиме на ставлення до нас з боку влади. Натомість ми повинні насамперед працювати відповідно до статуту Об'єднання та виконувати свою місію. ■

Розмовляла
Анна ВІННИЦЬКА

*За дотримання низки умов — ред.

1990-2020: три декади Об'єднання

Історія та перспективи Об'єднання українців у Польщі: роздуми перед з'їздом організації

30 років — це досить великий відрізок часу в масштабі людського життя. З перспективи шляху громадської організації української нацменшини — Об'єднання українців у Польщі — це епохальна історична віха. А якщо врахувати ще 1956 рік, коли виникло Українське суспільно-культурне товариство, ми перейшли межу понад півстоліття.

З перспективи сьогодення варто замислитися над висновками нашої історії, тим паче, що вже підрастає четверте покоління виселенців з акції «Вісла», а за східним кордоном є незалежна Україна, про яку мріяли наші предки у 1940-х роках. Нині ж Об'єднання опинилося на роздоріжжі — чи то на старті розвитку організації.

До сьогодні окремі місцеві ланки ОУП не провели звітно-виборчі кампанії перед загальним з'їздом. У Варшаві не вдалося створити сталого гуртка, але кілька разів такий підрозділ все ж розпочинав роботу та провів декілька заходів. Але, як говорив наш лігницький професор Іван Співак, «не чаруймо себе», що все гаразд!

Щоби прозриміти, на якому етапі розвитку ми перебуваємо зараз, варто згадати із чого все починалося у 1990 році. Тут не обійдеться без коментаря першого голови Об'єднання Юрія Рейта. У розмові зі мною він сказав, що ми у своїй діяльності зараз знаходимося у вихідному пункті, як на початку 90-х років. За рекомендацією пана Юрія я провів «археологічні розкопки» в архівних примірниках тижневика, аби пригадати, як розвивалася організація в ті часи. Ось результати цієї роботи:

«Відтепер Міністерство культури і мистецтва, а не Міністерство внутрішніх справ, як це було досі, координуватиме діяльність культурно-освітніх організацій національних меншин. Про це віце-міністр культури Стефан Старчевський повідомив керівництву цих товариств — Білоруського, Єврейського, Литовського й Українського — під час зустрічі, яка відбулася 10 листопада цього року (1989 — ред.). Головне правління УСКТ представляли голова організації Мирослав Вербовий та заступник голови Юрій Рейт». («Зміна мецената», «НС» № 49, за 3 грудня 1989 року).

«Одні кажуть: 33 роки ми розганялися, щоби врешті успішно докотитись до нуля. Інші заперечують: навіть остаточна межа, на якій зупиняється людина, не є нульовою». («Організація.

Яка?», «НС» № 50, за 10 грудня 1989 року).

«25-26.02.1990 року відбувся Надзвичайний з'їзд УСКТ, під час якого на базі Товариства створено нову організаційну структуру — з оновленою програмою діяльності. (...) Сподіваємося, що III з'їзд ОУП зможе дати належну оцінку всім позитивним і негативним явищам останніх шести років у нашій праці.

Про завдання ОУП.

1. Першооснова збереження національно-культурної ідентичності українців у Польщі (...). Успішне вирішення таких завдань (...) вимагає в першу чергу організаційного зміцнення його структур (ОУП — ред.) і ланок, посилення дисципліни серед окремих членів організації. (...)

5. Особливу увагу належить приділити навчанню дітей української мови (...).

6. (...) великого розголосу в Польщі і за кордоном набула справа увіковічення пам'яті жертв воєнного і післявоєнного періоду». («Перед III з'їздом ОУП», «НС», № 4, за 28 січня 1996 року).

«Проблеми почалися тоді, коли треба було вирішити питання політики держави щодо національних меншин: чи вона має обмежитися забезпеченням основних прав та умов функціонування цих громад, чи державна політика щодо національних меншин повинна прямувати до того, аби створити для них максимально широкі права». («Крізь призму десяти років», «НС» № 42, за 17 жовтня 1999 року).

«Утоплено» ідею створення Центру української культури і його відділів на території Польщі. Відсутність можливостей для фінансування товариств національних меншин прирікає їх на слабкість на місцях». («Відновити застарілу модель», «НС» № 8 за 25 лютого 2001 року).

«Низка невирішених питань щодо оновлення програми Об'єднання українців у Польщі, прихована прогалина між низовими ланками ОУП та, умовно кажучи, керівництвом, посилені, але декларативна увага до молоді, а водночас певне нехтування нею — це перші, але не єдині мої зауваження щодо V З'їзду Об'єднання українців у Польщі (...). Дійсно, за 15 років ми зберегли цілісність організації, але, на думку Юрія Рейта, час показав, що в структурі ОУП

▲ Юрій Рейт. Фото зі сторінки Фейсбук

недостатньо активно відбувається зміна поколінь. Тож мусимо слухати наймолодших серед нас, мусимо вийти до людей і бути супроти них покірними». («Час змін», «НС» № 17, за 24 квітня 2005 року).

«На мить відкиньмо наші місцеві патріотизми, інтереси наших гуртків і задумаємося над справами, які пов'язані (...) з реалізацією програми ОУП. (...)

Мусимо зробити аналіз пройденого. Ми починаємо бути нетолерантними, хтось хоче комусь щось довести, ми не намагаємося зрозуміти інших. На фінанси спробуймо дивитися не тільки з позиції свого гуртка, але й із комплексної перспективи всієї організації». («Спроба підсумків та пропозицій», «НС» № 20, за 25 травня 2005 року).

«Дискусію почав колишній голова ОУП Юрій Рейт. Провідними мотивами його висновків щодо ситуації організації були виклики, які несе зміна поколінь, відсутність кадрового професіоналізму (...). На погляд Рейта, ОУП відійшло від низового членства, його керівництво прямує вперед, не отримавши від членів власної організації відповідь, чи обраний напрям — вірний, оскільки такого питання їм не поставили. (...) Окрім цього, очільники Об'єднання, аби краще орієнтуватися в ситуації організації, мали би замовити зовнішню перевірку своєї діяльності (аудит — ред.)». («VI З'їзд Об'єднання українців у Польщі», «НС» № 43 за 25 жовтня 2009 року).

Як і Юрій Рейт, я належу до покоління, яке «однією ногою» було в Українському суспільно-культурному товаристві та створювало альтернативні підрозділи у Спілці польських студентів (Загальнопольська рада культури студентів національних меншин), а потім, із 1990 року, долучилося до роботи Об'єднання українців у Польщі. Із розмов з такими ж активістами, як я, помітно, що однією з головних ідей, які лягли в основу ОУП, була радість від звільнення нацменшин від своєрідного «чобота» спецслужб, який тиснув на УСКТ. Пригадую, що через тиждень після того, як голова Товариства Євген Кохан вручив мені посвідчення секретаря гданського гуртка, до деканату економічного факультету Гданського університету прийшли з перевіркою моїх документів, що зберігалися у виші.

Після останніх 30 років не лише делегатам з'їзду варто замислитися — як розвиватиметься організація далі? ■

Ігор ЩЕРБА

Фото Павла Лози

Спогади про Стефана Гладика – лідера лемківства-українства у Польщі

Петро Тима
голова Об'єднання українців
у Польщі

Пан Стефан Гладик був активним діячем в роки Польської Народної Республіки, зокрема в гуртку Українського суспільно-культурного товариства у Катовицях. Тому його позиція щодо місця лемків і в українській громаді, і в українському контексті завжди була чітка й однозначна. Він думав і діяв як лемко-українець – це підтверджує вся його діяльність. Створення окремої організації – Об'єднання лемків – це результат процесів, які відбувалися наприкінці 1980-х – на початку 1990-х років, коли виникали регіональні професійні організації. З огляду на специфіку лемківського питання у Польщі з'явилося Об'єднання лемків, проте його учасники одразу заявили, що ОЛ є прихильником Об'єднання українців. За цю позицію панові Стефану не раз закидали, мовляв, «ОЛ – це не лемківська організація, а українська». Такі висловлювання часто звучали на офіційному рівні, зокрема під час засідань Спільної комісії уряду та національних і етнічних меншин, активним членом якої Стефан Гладик був десять років. Можна сказати, що він був навіть «надактивним». На фоні інших меншинних середовищ він різко цим виділявся. Ідеться не лише про лемківське питання, але й про концепцію політики держави щодо національних і етнічних меншин, роботи над законом про них. Пан Стефан цікавився цими темами, і завжди брав до уваги інтереси всіх меншин, коли говорив про це.

Звичайно, лемківський фактор був для нього найважливішим. Тут варто відзначити не лише створення окремої організації, а й те, як пан Стефан займався проблемами спільноти – наприклад, питанням повернення лісів, ліквідації наслідків акції «Вісла», місця лемків у державній політиці.

Стефан Гладик та організація, якою він керував, неодноразово критикували політику держави, яка розділяла лемків та українців. Це можна було помітити в документах й офіційних заявах, під час засідань Спільної комісії уряду і нацменшин. Він завжди підкреслював – на його думку, ця політика розділяє лемківське середовище. Пан Стефан був лідером такого українського напрямку серед лемків не лише у Польщі.

Також його діяльність стосувалася Світової федерації українських лемківських об'єднань (СФУЛО). Стефан Гладик і група людей, яку він очолював, були дуже активними на фоні середовищ, ідентичність яких була інша, ніж класична українська. Я маю тут на думці русинів-українців Словаччини і Сербії, а також українські громади в Канаді і США.

Сама організація конгресу СФУЛО у Горлицях, участь у Форумі української діаспори у Києві, співпраця з українськими організаціями та державою показують, що пан Стефан мав принципову позицію щодо українськості. Прикладом цього є також концепція фестивалю «Лемківська ватра» у Ждині: на неї завжди приїжджали колективи та офіційні гості з України, зокрема, президент Віктор Ющенко з дружиною. Об'єднання лемків співпрацювало також із тамтешнім Міністерством культури, а його члени брали участь у «Ватрі» у Монастириськах.

Пан Стефан працював і на місцевому рівні. Аби підкреслити, що культура лемків пов'язана з Україною, проводилися наукові конференції, заходи, присвячені Богдану-Ігорю Антоничу, встановлювалися пам'ятні дошки з інформацією про акцію «Вісла». Це підтверджує, що Стефан Гладик не мав проблем зі своєю іден-

тичністю. Він активно її обстоював, навіть попри те, що за написи на дошках, присвячених 70-літтю акції «Вісла», його самого та Об'єднання лемків критикували, а до Інституту національної пам'яті надійшли навіть документи у цій справі. Про «Ватру» у Ждині говорили, що вона, мовляв, «українізує лемків». У результаті Стефана Гладика відкликали зі Спільної комісії уряду та національних і етнічних меншин. Слід зазначити, що офіційна та неофіційна робота, спрямована на усунення його з цієї комісії, почалася одразу, коли він став її членом. Неофіційна – це різноманітні звинувачення, які з'являлися в інтернеті. Офіційна – це заяви, що звучали на засіданнях комісії: про те, що ОЛ нібито не є лемківською організацією та не має представляти лемків. Але Стефан Гладик не відступав від своєї позиції, навіть коли вона була не вигідною – зокрема, були спроби впливати на схему фінансування заходів Об'єднання лемків. Справа не лише в коментарях – після них були конкретні заяви. Відкликання Стефана Гладика – доказ, що ці заяви мали також наслідки. Слід додати, що Гладик дуже добре це розумів і співпрацював у комісії з Мироном Кертичаком та Яцеком Куронем.

Це – не всі теми, якими займався Стефан Гладик: наприклад, тут можна згадати повернення лемкам лісів та ліквідацію наслідків акції «Вісла». У цьому питанні він співпрацював із польськими організаціями, і це показало його успішність. Схема, яку ОЛ випрацювало разом із експертами, представниками різних середовищ і міністерств, виявилася дієвою. Треба віддати належне пану Стефану – знаходячись на невеликій відстані від Варшави, він вмів займатися класичним лобіюванням, бував на засіданнях комісії, співпрацював із депутатами парламенту. Певно, у цьому йому допоміг досвід діяльності у структурах місцевого самоврядування та пошуку прихильників для роботи над різними питаннями.

Треба також зазначити, що Об'єднанню лемків вдалося створити структуру, яка була і досі є активною. Більшість організацій, які виникли у 1990-х роках, вичерпала свій потенціал за кілька років діяльності. ОЛ було активне не лише в країні і не лише на фоні національних меншин. І передусім це – завдяки роботі пана Стефана.

Він є прикладом класичного лідера, який пройшов неймовірний шлях розвитку та професійного зростання. Беручи до уваги, що він працював шахтарем, а також те, що одна справа – бути лідером у великому місті, а інша – в регіонах (де сильніші стереотипи, протиріччя та існують конфлікти у самому лемківському середовищі), можна сказати, що Стефан Гладик витримав усі випробування.

Без нього усе могло виглядати інакше, більш вбого. Пан Стефан мав концепцію – охопити середовища лемків у всій Польщі та створити структури організації на «західних» землях. Йому це вдалося.

Ще один аспект діяльності Стефана Гладика стосувався лемківського питання у публічному просторі. Тут можна пригадати відновлення кладовищ, каплиць, видання книжок, присвячених українському фактору в міжвоєнній Польщі, а окрім цього – боротьбу за введення в дію тієї частини закону про меншини, яка давала можливість встановлювати двомовні покажчики. Це стало можливим завдяки вміню пана Стефана працювати із самоврядними структурами попри те, що у випадку декількох сіл ця співпраця була складною та емоційною, що описували також медіа. Він не здався після перших поразок і реально змінив бачення лемківської ідентичності не лише на регіональному, а й на загальнопольському рівні. Контакти пана Стефана з Уповноваженим з прав людини чи Гельсінським фондом показують – він добре розумів, що треба співпрацювати з різними середовищами.

Варто також додати, що Стефан Гладик був активним у релігійній сфері, наголошував на необхідності понадконфесійної співпраці. Доказом цього є спільна молитва православних та греко-католицьких єпископів та священиків, яка щороку відбувається під час «Ватри» у Ждині біля пам'ятного знаку, присвяченого акції «Вісла». Я переконаний, що ідея утворення такого місця пам'яті на території фестивалю належить Стефанові Гладіку.

Варто відзначити, що Об'єднання лемків, яким керував Стефан Гладик, стало членом Європейської федерації національних меншин (ФУЕН). Це – єдина меншинна організація з Польщі, яка долучилася до цієї європейської структури. Представники Об'єднання брали участь у конгресах Федерації, виносячи таким чином лемківське питання на рівень європейських меншинних організацій. Стефан Гладик був дуже уважним до цього і вважав, що такі дії можуть у майбутньому принести користь для громади.

Софія Федина
народна депутатка України,
співачка та громадська діячка

Я мала нагоду познайомитися зі Стефаном Гладиком ще у 2002 році, коли вперше отримала запрошення на «Лемківську ватру» у Ждині. Пізніше ми працювали разом у президії Світової федерації українських лемківських об'єднань. Для мене пан Стефан був прикладом лемка, який, пройшовши через різні випробування, просто робив свою лемківську українську справу, просто повертав пам'ять, діяв, жив і творив наш простір.

Фестиваль «Лемківська ватра» у Ждині, який організував пан Стефан – це нагода для всіх нас, лемків різних поколінь, повернутися додому, на ті землі, які споконвіків належали українцям. Це – своєрідний вирій. Дуже знаковим є те, що фестиваль проводиться саме на тих землях, з яких українців депортували. Але вони змогли повернутися і запалити «ватру не-знищенності».

Цей захід – місце зустрічі поколінь, єднання розкиданих по світу лемків, той самий вогонь пам'яті, який дав нам можливість пройти через усі лихоліття. Це – місце прощення і віри, про що свідчить наш Дзвін пам'яті...

З відходом Стефана Гладика осиротіла і «Ватра», і всі ми. Але ми завжди пам'ятатимемо його розбудову нашого вирію!

Василь Шляхтич

Ось сонет я пишу Тобі, Стефане

Верхи Карпат, якими Ти ходив ще вчора,
Нині сумні. В Лемківщині пишеться зміст.
Пішов у вічність Ти, Стефане, який в горах
Залишив те, що все життя у серці ніс.

Отці в церквах нині Тобі співають парастаси.
Кадильний дим і молитви до неба линуть.
Для лемків Ти через життя був добрий пастир,
Який з добром ішов і славив Лемківщину.

Лемківщина, Тебе, Стефане, не забуде.
стежки, дороги, бур'яном не заростуть.
Ними підуть лемки – брати як мудрі люди.
Лемківщині вони пропасти не дадуть.
Ти вічним сном можеш тепер спокійно спати.
Надсяння і Лемківщина, це НАША святість.

Історія

Меценат – науковець – політик

І це далеко не повна характеристика непересічної людини, що народилась в березні більше 130 років тому, і в березні півстоліття тому померла. Мова йде про Льва Чикаленка. Саме його батько – Євген Чикаленко був не просто активним діячем національно-визвольного українського руху другої половини XIX – початку XX століття, але і найбільшим його... спонсором. Йому належать слова «Україну потрібно любити не лише до глибини душі, але і до глибини власної кишені». В такому дусі виховував і сина – Левка. Він продовжив справу батька, став видатним науковцем та популяризатором української справи у світі.

Доленосна зустріч

Левко походив із відомої заможної родини Південної України. Батьки намагались всіляко підтримувати та розвивати здібності дітей, надавали велике значення якійсь освіті. Тому і відправили сина до одного з найкращих на той час університетів Європи в Лозанні (Швейцарія) вивчати геологію. Все складалося добре. Навчання захопило юнака. Однак його долю змінила несподівана зустріч.

Під час весняних канікул у 1909 році в батьківському будинку у Києві познайомився молодий Левко із Федором (Хведором) Вовком – відомим антропологом, археологом, етнографом. Саме професор Вовк у своїх численних працях спростував теорії деяких імперських російських істориків, які значили, що Україна – це всього лише ще один регіон Росії, а українського народу і взагалі не існує. Так от, Федір Вовк переконливо довів, що українці – слов'янський народ із характерним окремим антропологічним типом та самобутньою культурою.

Умів відомий антрополог перекопувати не тільки мовою фактів. Після декількох днів спілкування із Левком, досвідчений «вовк науки» запалив юне серце пропозицією спільно досліджувати історію України. Ось як про цю доленосну зустріч згадував пізніше Левко: «Кількаденне перебування навесні 1909 року видатного українського науковця природника і антрополога Хв. Вовка в нашій родині у Києві спричинилося до великої зміни у моєму житті. Наслідком наших розмов було з його боку запрошення прийняти уділ в його експедиції по Волині, намова кинути Лозану, де я студіював геологію та їхати восени до Петербургу вступити до тамошнього університету (де викладав професор Вовк), щоб присвятити в майбутньому свою працю дослідам української антропології. Згода моя була на то негайною, а батька уже сам Вовк умовив».

Волинська експедиція

А влітку того ж року розпочалося археологічне, антропологічне та етнографічне дослідження Волині для Левка Чикаленка під керівництвом Федора Вовка. Експедиції або подорожі певним регіоном були популярними у XIX – початку XX ст. видами дослідницької роботи і мали на меті збір матеріалів, експонатів чи іншої інформації з науковою метою. Найчастіше під час таких експедицій вивчалися антропологічні типи мешканців регіону, їх фольклор, культура тощо. Про подібні етнографічні експедиції Федора Вовка у 1904 р. згадується на сторінках «Нашого слова» (Юрій Гаврилюк «Федір Вовк – дослідник «українсько-руських Карпат» №19 від 12 травня 2019 р.). В даній статті ми звернемо увагу на Волинську експедицію 1909 року.

Відправним пунктом було селище Городок на Рівненщині. Маршрут дослідників пролягав через Городок – Бердичів – Житомир – Звягель –

Овруч і інші населені пункти, а закінчувався у Олевську. Під керівництвом Федора Вовка вдалося ґрунтовно вивчити особливості регіону та антропологічний тип його мешканців. А Лев Чикаленко остаточно утвердився у своєму виборі на користь археології та антропології.

За спогадами останнього, траплялися під час експедиції і курйозні випадки. Один із таких кумедних інцидентів стався у Звягелі: «Всі ми називали Хведора Вовка професором. Отож через власників заїзду, де ми спинились, по цілому місті пішла звістка, що приїхав якийсь професор. Незабаром потягнулися до нашого заїзду з цілого міста жиди, а головню старі жидівки, щоб Хведір Вовк оглянув та порадив, як лікуватися від різних хворіб. Із здивуванням довідався Хведір Вовк і всі ми, що слово „професор“ має тут специфічне значення. Це найвища, як виявилось, інстанція в лікарських справах. Коли не може вже нічого зробити доктор ні місцевий, ні житомирський, то зали-

інструментів, зроблених із кісток мамонтів.

Допомога голодуючим

За доби Української революції 1917 – 1921 років Лев Чикаленко долучається до політичного життя та національного будівництва. Був членом Центральної Ради. Емігрувавши на початку 1920 року до Польщі, а потім до Чехословаччини, зайнявся науковою та викладацькою діяльністю. Однак, не полишив громадсько-політичної сфери.

Так, в 1930-х роках повернувся до Польщі, де став представником Громадського комітету рятунку України у Варшаві, діяльність якого була спрямована на допомогу голодуючим на Батьківщині. Українські комітети допомоги з різних держав вирішили розробити книгу про Голодомор та його причини і перекласти її кількома європейськими мовами. Комітет у Варшаві подібне рішення прийняв ще в перші дні свого існування, проте роботу не

▲ Левко Чикаленко.

Джерело: encyclopediaofukraine.com

том свідомої соціально-національної політики комуністичної московської партії в Україні і відповіддю на неї широких мас українського населення. При допомозі брутальної сили у сільських місцевостях забрано все, що планувалося забрати, не враховуючи наслідків цих кроків для населення України», – писав Лев Чикаленко. Водночас він відзначав, що українська еміграція володіла вичерпною інформацією щодо страхіття, яке відбувалося на Батьківщині.

Чикаленко у своєму звіті відзначав, що Комітетові не вдалося залучити до співпраці більше польських громадян, як це зробили подібні структури в Болгарії, Великій Британії, Чехословаччині та Франції. На його думку, така дійсність була результатом політичної кон'юнктури, яка до моменту виготовлення рапорту не дозволяла публікувати в жодному польському виданні інформації про Голодомор. Лев Чикаленко повідомив, що в одній із редакцій довелося навіть почути, що голод – це казка, придумана в Берліні, і що польське суспільство має зовсім іншу думку щодо цього. «Ведемо пропаганду серед еміграції у Польщі про встановлення одного дня у місяці, коли люди будуть роздумувати про Україну та добровільно дотримуватись посту, а заощаджені таким чином кошти передаватимуть світовим організаціям, які організують допомогу нашій батьківщині», – такими словами завершив звіт Лев Чикаленко.

Цікаво, що де б не жив і працював Лев Чикаленко, він залишався вірним своїм переконанням і популяризував Україну не тільки в науковому середовищі, а й в громадській сфері. Помер він далеко за океаном – в США. Але вічний спочинок знайшов у рідному селі Перешори, де за заповітом перепоховали його прах уже за незалежної України. ■

Стаття підготовлена за матеріалами архівів та інтернет-ресурсів.

Олена ГУМЕНЮК

▲ Діти Євгена Чикаленка. Зліва направо: Вікторія, Петро, Ганна, Іван, Левко. Полтавщина, 1905 р. Джерело: na-skrzyzhalyah.blogspot.com

шається їхати до „професора” у Київ. А тут, на тобі, приїхав професор та ще й з Петербургу... Мороки мав Хведір Вовк і ми всі з ним, як приходилося майже силою випроваджувати пацієнтів і пацієнток, що ввічливо і жалібно пропонували все більші та більші суми за пораду „самого професора”.

Знайомство із Федором Вовком та перша спільна Волинська експедиція справили значний вплив на подальшу долю Левка Чикаленка. Співпраця із професором продовжилась в Петербурзі під час навчання в університеті та під час інших експедицій та археологічних розкопок. Зокрема, Мизинську стоянку на Чернігівщині доби пізнього кам'яного віку (датується близько 18 тис. років до нашої ери) досліджували разом, а останні два роки (протягом 1916–1917 років) Лев Чикаленко сам керував розкопками. До речі, Мизинська стоянка відома тим, що тут була знайдена перша у світі колекція музичних

було виконано з огляду на «брак відповідної політичної кон'юнктури». Чикаленко у звіті, який отримала польська розвідка, спочатку відзначав, що попередній голод з 1921 р., який також приніс мільйонні людські втрати, був стихією, «незалежною від людської волі». «Голод сьогоднішньої доби є результа-

ПЕРЕДАЙ
СВОГО ПОДАТКУ
НА ВІДБУДОВУ
НАРОДНОГО ДОМУ

1%

KRS:
0000564708
CEL SZCZEGÓŁOWY:
NARODNYJ DIM

ПІДЛЯШШЯ

▲ Підляська їжа – це передусім страви, спечені у «хлібній печі»

Чи страви підляської кухні стануть туристичним продуктом?

Заохотити туристів відвідати Підляшшя здатні не лише мультикультурність регіону, природа та чисте повітря, а й регіональна екологічна їжа. Чим можуть пригостити туристів підляшани і що з традиційного кулінарного надбання регіону має шанс стати його «візиткою»?

Хто відвідував Підляшшя, певно, чув про характерні для регіону страви або й куштував їх: татарський перекачевнік, сири з Кориціна, сенкач або марцінек. Однак менше відомо про регіональну кухню підляських українців, оскільки досі вона не була популяризована. Що ж їли колись підляшани?

Ніна Григорук, жителька села Курашево у Гайнівському повіті, пояснює: «Колись люде їли фасолю, горох, кутю, буракі, всьо тое, што на городі або хазайстві вроділо. Люде сіялі просо, їлі добру просяну кашу. Сіялі колопні і робілі з сіем'я молоко. Їдло мів добре той, хто мів зо дві корови і умів господарувати».

Підляшшя ніколи не було багатим регіоном, тому популярними тут були страви прості й дешеві, проте смачні та здорові. Для їх приготування використовували лише доступні у хлібороб-

ному суспільстві продукти. Готували переважно у глиняних, а згодом — кахельних печах. Зараз саме ці страви, зроблені у «хлібній печі», можуть стати торговою маркою регіону.

Найбільш відомими стравами і місцевих білорусів, і українців, є, без сумніву, картопляні кишка та бабка. Варто також згадати про традиційну «товканіцю», тобто підляське пюре, запечене в печі; галушки з картоплі та муки, а також «картохляніки» — тонкі деруни із тертої картоплі. Хоча страви з бараболі чи не найбільше асоціюються зараз із підляською кухнею, слід пам'ятати, що картопля з'явилася в регіоні лише наприкінці 18 століття.

На Підляшші доволі популярний був кисіль, зварений зі змолотого вівса. Як зауважує Софія Кірділевич з Дашів коло Клішеля: «Кисіль наварити то не проста справа, треба уміти. Биле-хто його не наварит».

Прилади, що використовувалися для виготовлення самогону, у Підляському музеї села

ГРОМАДА

«Духовні мандри» Томаша Достатнього та розмова про майбутнє польсько-українських стосунків

Особлива зустріч з монахом-домініканцем, публіцистом і літератором — отцем Томашем Достатнім, відбулася 19 лютого в ольштинському Домі Мендельсона (колишньому єврейському похоронному будинку, спроектованому відомим архітектором єврейського походження Еріхом Мендельсоном). Ініціаторкою творчого вечора стала Аліція Кулік, голова ольштинського відділу Клубу читачів видання «Tygodnik Powszechny». Гість прийшов на зустріч в українській вишиваній сорочці.

— Таким чином я хочу вшанувати українців, багато яких проживає у цьому регіоні внаслідок акції «Вісла», а також пізнішої економічної міграції, — пояснив він.

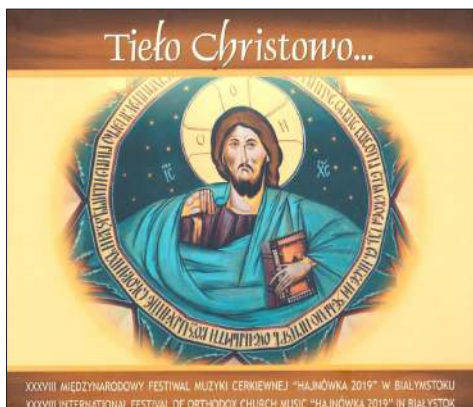
Хоча зустріч стосувалася українсько-польського видання книги Томаша Достатнього «Духовні мандри», її учасники говорили про значно ширше коло тем. Деякі з них неабияк схвилювали присутніх — серед кількох десятків людей українців, на жаль, було менше десяти. Отець Томаш Достатній відомий як палкий прихильник примирення між народами, зокрема — між поляками і українцями. Він заявив, зокрема, що «поляки мусять зрозуміти, що УПА була армією, яка боролася проти більшовиків, але також брала участь у Волинській трагедії...». Серед причин була й тодішня польська політика щодо автохтонного населення, і сплановані провокації більшовицьких та німецьких окупантів, які мали великий вплив на передумови тих трагічних подій, — підкреслив Томаш Достатній. Така думка домінікана-публіциста сподобалася не всім присутнім, але вони висловили лише загальне невдоволення, без жодних контраргументів. Варто зазначити, що у зустрічі не взяв участь жоден священник, хоча вона була широковідома. В українській парафії греко-католицької церкви її анонсував, зокрема, парох Іван Галушка.

Захід розпочав професор Роберт Траба — засновник ольштинського товариства «Боруссія». Він розповів про творчий і життєвий шлях Томаша Достатнього, який публікувався на сторінках видань «Tygodnik Powszechny», «Gazeta Wyborcza» та «У дорозі». Говорячи про книгу «Духовні мандри», Роберт Траба охарактеризував її героїв, які мали різні національності, але гуртувалися навколо ідеї об'єднання народів, що дає світу шанс жити в мирі і у взаємній пошані. Це, зокрема, покійні вже Вацлав Гавель, Анджей Кійовський та Ришард Капусцінський. Їхнім своєрідним патроном був відомий трогобичанин Бруно Шульц. Надію на те, що ці ідеї продовжать жити, дають, як підкреслив монах, сучасні українські письменники, які поділяють цінності Бруно Шульца: Юрій Андрухович, Сергій Жадан, Андрій Бондар. Про себе публіцист зі скромності не говорив, але відомо, що саме він і є одним з найбільших прихильників автора «Цинамонових крамниць». ■

Людмила ЛАБОВИЧ
Фото авторки статті

Степан МІГУС

РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ

«Гайнівка-2019» на CD

Міжнародний фестиваль духовної музики «Гайнівка-2019» в Білостоці пройшов минулого року вже 38-й раз. Пригадуючи перші заходи у 1980-х роках, навіть важко повірити, наскільки потужною інституцією фестиваль став за цей час — це один із найбільших у світі показів православної сакральної музики, який проходить за почесної підтримки президента Польщі. Мистецьким патроном є Кшиштоф Пендерський — один із найшанованіших у світі неокласиків. На цей захід збираються хори з різних країн і континентів, що досягли найвищого рівня виконавчої майстерності.

Практично від початку існування фестивалю публікується його фонографічна документація — спершу вона виходила на касетах, потім на CD-дисках, що містять записи найкращих виступів. Це — неймовірно важлива ініціатива організаторів, що показує не

тільки мистецьке багатство і високий виконавчий рівень учасників кожного фестивалю, а й також — а може, передусім — різноманітність церковної музики з усього світу. Диск, що документує минулорічний захід, має назву «Тіло Христове» та містить 29 творів у виконанні 20 хорів зі Польщі, України, Білорусі, Росії, Латвії, Естонії, Болгарії, Грузії та Гани. Загалом це майже 80 хвилин музики — об'єм пам'яті на диску був використаний повністю. Диск має вишукане оформлення, до нього додана невелика книжечка з коротким есе Миколая Бушка (польською та англійською мовами) та світлинами з концертів.

Молитва, що дала назву диску, — «Тіло Христове» (походить із Ірмологіону Супраського) — розпочинає запис. Її виконав вроцлавський хор «Cantores Minores Wratylavienses» під керівництвом Пйотра Карпети — колектив, шанований не лише серед прихильників православної сакральної музики. Вроцлав, зрештою, підтверджує свій багаторічний статус одного з головних центрів церковної музики у Польщі — прекрасно показали себе також хори Вроцлавського університету («Gaudium», керівник — Алан Урбанек) та Медичного університету («Medici Cantores», керівниця — Магдалена Войтас). Польщу репрезентує також відомий хор Варшавської архієпископії під очільництвом Даріуша Зімніцького.

Україну представляють чотири колективи: чудовий камерний хор Чернівецької філармонії (керівниця — Надія Селезньова), два студентські: жіночий молодіжний хор «Академія» Педагогічного університету в Одесі (очільниця — Олена Лесник та Світлана Радюшина)

та студентський хор Житомирського музичного училища (керівник — Андрій Морозюк), а також хор «Либідь» Дитячої музичної школи № 21 у Києві (ним опікується Лариса Чинчева). Три колективи походять з Росії (Хорова капела хлопчиків «Орлята» із Зеленограда під керівництвом Андрея Чернецова; хор музичного училища при Державній консерваторії у Москві під очільництвом Леоніда Павлова та камерний хор «Млада» з Пермі, керівниця — Ольга Вигузова). Три з Білорусі (молодіжний хор Державного музичного коледжу в Бресті, яким керує Тамара Парфйонова; єпископський хор собору Святого Духа в Мінську від керівництвом Віталія Соболевського та хор «Радуга» дитячої музичної школи в Барановичах від очільництвом Анни Ганькової). Два колективи приїхали з Латвії (молодіжний хор «Адамант» при церкві Св. Олександра Невського в Ризі, керівниця — Анастасія Кілдиш; змішаний хор Музичного училища в Ризі, очолюють його Яніс Балтніс та Улдис Кокарс). Один колектив приїхав з Естонії («Vene Koorigakell» — російська хорова капела з Таллінна під керівництвом Ольги Тунгал); один — з Болгарії (Софійський хор хлопчиків, керівниця — Адріана Благоєва); ще по одному — з Грузії (дитячий колектив «Mtatsmindelebi» з Тбілісі під егідою Тат'яни Мерелідзе) та Гани (хор «Harmonious» з Аккри, очільник — Джеймс Варрік Армаах).

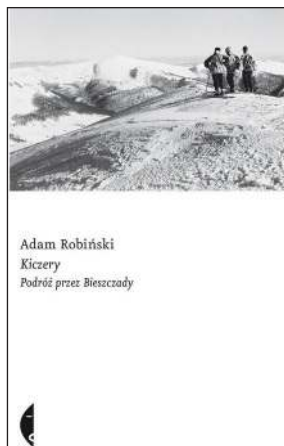
На диску можна почути традиційні співи — як анонімні, так і композиції найвидатніших виконавців церковної музики (Микола Дилецький, Дмитро Бортнянський, Микола Леонтович, Павел Чесноков, Георгій Свірідов),

а також — широку добірку сучасної сакральної музики різних народів, що завжди була великою програмною перевагою фестивалю. Тут є твори найвидатніших творців ХХ століття — Арво Пярта («Богородице Діво, радуйся» у виконанні хору з Естонії) та Альфреда Шнітке («Господи Ісусе Христе» у виконанні учнівського хору з Латвії). Є два твори віршевого для сучасних польських композиторів Ромуальда Твардовського, який, як завжди, очолює журі фестивалю («Царице моя» — у виконанні хору Московської консерваторії та відоме «Аллілуя» — у дуже цікавій, дещо відмінній від традиційної виконавчій інтерпретації хору з Гани).

Найбільше враження на мене справили хор Чернівецької філармонії (лауреат І місця «ex aequo» (тобто один із переможців у своїй номінації — *ред.*) у категорії професійних хорів), що заспівав традиційну буковинсько-румунську різдвяну пісню «Cel far de-ncerut», та прекрасні «Тебе поем» і «Достойно єсть» Лесі Дичко — однієї з провідних сучасних українських композиторок. Неймовірно красивою була також молитва «Kyrie eleison», скомпонована грузинським патріархом Іллею II (хор Мінського собору), фрагмент «Страстей за Матвієм» митрополита Іларіона (хор «Gaudium» із Вроцлава), «Різдвяний канон» Дмитрія Аллеманова, який англійською заспівав хор із Гани... Перелічувати можна довго.

Підсумовуючи, можна сказати, що це — справжня музична учта, обов'язкова для любителів церковних і не тільки творів.

Павло МАРКУШЕВСЬКИЙ

ADAM ROBIŃSKI, «KICZERY. PODRÓŻ PRZECZ BIESZCZADY», WYDAWNICTWO «CZARNE», 2019. STR 248.

Подорож крізь історію Бескидів у книзі Адама Робінського

Книжка Адама Робінського — це мандрівка Бескидами, відзеркалена у кількох десятках записок, які не поєднуються в одне ціле. Тому прочитане залишиться у пам'яті не як суцільна розповідь, а радше як окремі історії та рефлексії, у яких — і кичери, і вовки та ведмеді, й густі трави, старі рейки, хати, цвинтарі та церкви. У книзі згадуються близькі нам місцевості — Устрики, Команча, Репедь чи Ветлина. Найбільше, однак, приваблюють розповіді про людей, яким довелося жити в тих горах.

Ось історія хоча б однієї сім'ї. Матір депортували з-під Львова. Син якийсь час мешкав на території, де нині знаходиться Солинське озеро, що сховало під водою кілька українських сіл. Чоловік перебрався у гори. Його донька, щоб дістатися звідти до школи, мусила вставати ще до світанку. Попри все,

вона здобула освіту, а потім потрапила в Італію, де стала фотографкою моди. Вона донині любить повертатися додому і мандрувати рідними горами. Навіть гарним кінорежисерам могло би не вистачити уяви, щоб написати таку історію, яку тут створило життя.

Адам Робінський, обходячи Бескиди, потрапив і на їхню українську та словацьку сторони. Там він відвідав, зокрема, село Микова, де жила Юлія Варгола — мати відомого американськомемківського митця Ендрю Варголи. Жінка народилася, швидше за все, у 1891 році, вийшла заміж, коли їй було 17, а у 1921 році потрапила у США. Там вона народила трьох дітей, серед яких був Енді. «Проста слов'янська жінка, якій вдалося у світі смародерів, бізнесу та хаосу виховати синів, один із яких став найвідомішим американцем у світі», — так про Юлію говорив один з героїв документальної стрічки «Абсолют Варголи», якого цитує Адам Робінський. Автор згадує, що відомий митець так і не побував у рідному селі матері, хоча часто надсилав туди подарунки. Наприклад, жіночі туфлі на підборах, зроблені за власним дизайном, або свої картини. Серед подарунків була й платівка, на якій Юлія Варгола співає рідні русинські пісні. Багато таких артефактів можна побачити у музеї Ендрю Варголи у словацьких Меджилабірцях.

У мозаїк людських історій автор додає також греків, які потрапили до Бескидів після II Світової війни. Вони були членами комуністичного партизанського руху, який зробив ставку на Сталіна, й тому мусили втікати з Батьківщини, де перемогли сили, які підтримували США та Велика Британія. Новий дім знайшли, зокрема, в Коростенку. Одна з них у розмові з письменником каже, що «доки вона тут є, то не дасть забути про греків». Розмова відбулася у відремонтованому будинку світлиці. Перша така установа разом з кінотеатром «Партизан» була створена у колишній церкві.

Таких сумних згадок про світ господарів цієї землі, депортованих у 1947 році в рамках акції «Вісла», у книжці дуже багато. Часто вони самі беруть слово. В одній із розповідей Адам Робінський згадує проєкт «Бур'яни» («Chwasty») мисткині Кароліни Гживанович, яка привезла фрагменти рослинності карпатських лук до варшавської галереї «Захента» («Zachęta»). В одному з інтерв'ю вона переконувала, що навчилася «читати рослини» і може завдяки цьому встановити, де і що стояло у селі. Наприклад, там, де видно дві липи, була каплиця, а там, де ростуть півколом ясені, — церква. Кароліна Гживанович погоджується з тим, що природа «стирає» історію місця, проте з іншого боку стверджує, що рослинність — це єдиний слід колишньої присутності людей, чия культура вже зникла. «У рослинах зберігається пам'ять про них», — каже мисткиня.

Розповідь Робінського доповнюють згадки про відомих дослідників Бескидів та Лемківщини: Станіслава Крицінського та Войцеха Крукара. Останньому депортовані українці допомагали відтворити оригінальні назви населених пунктів, які він наносив на свої карти. Станіслав Крицінський був одним із тих, хто записував спогади переселенців та дбав про їхній матеріальний культурний спадок.

Адам Робінський згадує також про русинську ідентичність і те, як на місцеве населення вплинули зйомки першого, радше невдалого, польського вестерну «Ранчо Техас». Таких мікро-історій у книзі — майже 80. Мандри з Робінським — не екзотичні, тим не менше в цю дорогу варто вирушити, щоби на мить опинитися на малій Батьківщині своїх предків або побратимів, побачити залишки їхнього світу. Уявну мандрівку варто здійснити і вживу — зрештою, настала весна! ■

Григорій СПОДАРИК

Штефанові Гладіку На прощання

Штефано
Чом Тя на Ватрі не буде?
Знах гору Копу в Кункові?
Там де під ню
Тебе хтіли няньо привернути
Де як бджілку
До хижки провадили,
але не дозволили
стояв еси сивдзом заплакани
а они радили
— Вон стонд!!!
то наше!
паньство нам дало....

Штефано
Чом тя на Ватрі не буде?

Пам'яташ
Тот час як сме
Антонича воскресали
І камінь тот
Антонича підносили
Повідали
По цо вам то
Юж вас не бендзе зараз
А ми сме терпляче терпіли
І в Новиці поставили.

Штефано
Чом тя на Ватрі не буде?

А Дровняка пам'яташ?
Того з Криници?
Десять років ходились по порожниці
Ми сме вибороли
А інши не хтіли, а вінок внесли

Гнес Штефано
Ідеш гин
Де болю нема
Сядь гин при Ватрі
Скоро Господ Тебе потрибував

Але Штефано
Чом тя на Ватрі не буде?

За дужес на плечо взяв
Пробач нам **ШТЕФАНО**
За дуже
До позарани
Приятелю
До заран
Вічная Тобі пам'ять
Штефано

Олександр Маслей

Ельблонзький відділ Об'єднання українців у Польщі
запрошує на

54 Дитячий фестиваль української культури

який відбудеться **16–17 травня 2020 року**
в залі театру ім. Александра Севрука в Ельблонзі (вул. Театральна 11).

Заявки про участь дітей (дошкільнята та учні початкової школи) слід надсилати до 27.04.2020
електронною поштою: mirek.prytula@wp.pl

У заяві слід подати імена та прізвища дітей і вихователів, а також е-мейл та номер телефону вихователів. Час виступу кожної групи — не більше як 10–15 хв.

Організатори застерігають собі право до скорочення програми.

Організатори забезпечують нічліги і харчування. Приїзд за власний кошт.

Додаткова інформація — телефонним шляхом:

602 644 779 (Іванка Шмигельська), 605 295 005 (Мирослав Притула).

Організатори

VII Всепольський конкурс до дня народження Генія українського народу Тараса Шевченка

Запрошуємо дошкільнят та учнів початкової школи до участі в конкурсі малюнків присвяченому житті і творчості українського Кобзаря — Тараса Шевченка під назвою

ТАРАС ШЕВЧЕНКО — НАШ ПРІЯТЕЛЬ

Професійне журі оцінюватиме праці у вікових категоріях: ● дошкільнята ● школярі початкової школи I–III кл. ● школярі початкової школи IV–VI кл. ● школярі початкової школи VII–VIII кл. Малюнки можна виконати в будь-якій художній техніці у форматі А-3. Братимуться до уваги тільки індивідуальні роботи, на яких на зворотньому боці подана інформація: ім'я і прізвище, клас і школу, адресу і номер телефону вчителів або батьків, які підготували дітей до конкурсу. На основі поданих художніх творів журі визначить переможців конкурсу. Результати конкурсу будуть проголошені на шкільному сайті www.lesiabart.pl.

Найкращі роботи будуть нагороджені та опубліковані на сайті школи, в українській пресі та виставлені під час шевченківського свята в Бартошицях.

Конкурсні роботи просимо надсилати до 20 березня 2020 р. на адресу:

Szkoła Podstawowa nr 8 im. Łesi Ukrainki z Ukraińskim Językiem Nauczania w Bartoszycach
ul. Leśna 1, 11-200 Bartoszyce

Додаткова інформація за тел. 89 762 18 30, моб. 605 303 206, на сайті: www.lesiabart.pl

Від імені організаторів:

Початкової школи № 8 ім. Лесі Українки

з українською мовою навчання в Бартошицях,

Товариства «Калина» та ОУП, координаторки конкурсу —

Данута Глушко, Любомира Тхір

Пластове літо 2020

	Дата	Місце
Новацький табір	29 липня — 9 серпня.	Мриглоди-Любицькі
Юнацький табір		Чесанів (Cieszanów),
30-ліття відродження Пласту в Польщі	8–9 серпня	Мриглоди-Любицькі

Оскільки табори починаються в половині тижня, буде організований доїзд учасників на табори з опікуном з північної і центральної частини Польщі. Більше інформації про згадані заходи згодом.

Відійшли...

Лемківщина плаче. Несподівано помер її Син,
патріот вітцівської землі

бл. п. Стефан Гладик

великий діяч і колишній голова Об'єднання лемків, довгочасний організатор «Лемківської ватри» у Ждині та прихильник усіх українських заходів, які ведуть до збереження національної ідентичності нашої меншини.

Сім'ї Покійного складаємо наші найщиріші слова співчуття.

Об'єднання українців у Польщі

Редакція «Наше слово»

З великим сумом сприйняли ми вістку
про відхід до вічності

бл. пам. Михайла Козака

Блаженної пам'яті Михайло був тим, кого називаємо сторожовими вежами. Зберігав і передав громаді пам'ять про рідне Гребенне, Перемишль, наше близьке і далеке минуле. Вчитель, педагог, дослідник. Відданий діяч на громадській ниві.

Палкий прихильник і жертводавець відбудови Народного дому. Людина, без якої наша громада стає убогішою.

Дружині Катерині, дітям, внукам, всім рідним і друзям складаємо щирі слова співчуття.

Вічна пам'ять!

Об'єднання українців у Польщі,

Відділ у Перемишлі

Громадський комітет відбудови Народного дому
у Перемишлі

Великим сумом наповнила нас вістка
про відхід до вічності

бл. пам. Романа Гнатюка

Бл. пам. Роман був відданим членом нашої громади. Заангажований у діяльність парафіяльної ради, активний член управи Перемиського відділу Об'єднання українців у Польщі. Ініціатор багатьох заходів, які відповідали викликам часу. Завжди готовий допомогти. Єднаємося в болю з

дружиною, дітьми і внуками.

Вічна пам'ять!

Водночас дякуємо родині за всі пожертви зібрані в пам'ять Романа Гнатюка на відбудову Народного дому.

Об'єднання українців у Польщі, Відділ у Перемишлі
Громадський комітет відбудови Народного дому
у Перемишлі

Всемогуший, Господи, упокой душу усопшого раба
Твого Стефана у місці світлому, у місці квітучому,
у місці спокійному, звідки втекла болізь, печаль і зітхання. (З Панахиди)

Єднаємось у молитві та скорботі
з дружиною Марією, дітьми, онуком та родиною
після втрати

† святої пам'яті Стефана Гладика

— співзасновника і довголітнього голови

Об'єднання лемків,

невтомного діяча, співтворця та популяризатора лемківської та загальноукраїнської культури.

Голова, управа, рада, працівники та прихильники
Фундації св. Володимира Хрестителя Київської Русі
у Кракові

працівники Кафедри українознавства Факультету
міжнародних та політичних студій
Ягеллонського університету в Кракові

Запрошуємо на концерт присвячений творчості
Тараса Григоровича Шевченка
та пам'яті Небесної Сотні:

„ШЕВЧЕНКО
ТА СУЧАСНІСТЬ”
„SZEWCZENKO
I WSPÓŁCZESNOŚĆ”

15 marca 2020 r. | godz. 11:30
Domek Kata (ul. Grodzka 3) **KOSZALIN**

Wstęp: 10 zł

Organizatorzy: Stowarzyszenie MAJSTERNIA (dawny Potok)

Наше слово

Adres: Redakcja Nasze Slovo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa,
tel.: prenumerata i reklama — tel./fax 22 677-88-10,
redaktor naczelny — 22 677-88-11, sekretarz redakcji — 22 677-84-46,
redakcja — 22 677-84-45.

E-mail: redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl

Internet: www.nasze-slowo.pl

Kolegium Redakcyjne: Khrystyna Zanyk, Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuchenko, Anastazja Krawczuk, Daryna Popil.

Zespół redakcyjny: redaktor naczelny — Khrystyna Zanyk, zastępca redaktora
naczelnego — Paweł Łoza, sekretarz — Tetiana Daniuchenko, redaktorzy — Igor Szczerba
(Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-
Macyńska (Przemyśl), redaktor stylistyczny — Olga Rusina, redaktor techniczny — Olga
Michaluk, prenumerata, reklama — Łesia Korostatewycz.

Współpracownicy: Stefan Migus (Olsztyn), Janusz Bakunowicz (Bielsk Podlaski), Anastazja
Krawczuk (Warszawa), Anastasja Kanarska (Lwów), Piotr Andrusieczko (Poznań, Kijów),
Olesia Gieral (Lublin), Bogdan Tchórz (Górowo Iławeckie), Ludmiła Łabowicz (Białystok),
Oksana Kulczewycz (Legnica), Igor Isajew (Warszawa), Jerzy Gawryluk (Bielsk Podlaski),
Mikołaj Pipka (Przemyśl), Olena Humeniuk (Kijów), Kateryna Semchuk (Kijów), Adam
Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Oleksandra Iwaniuk (Warszawa).

Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7
03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77, 677-88-05 (sekretariat),
22 677-88-06 (sekretarz Zarządu Głównego), fax: 22 679-96-95,

E-mail: zuwp@post.pl, sekretariat@ukraina.com.pl,

Internet: <http://www.oup.ukraina.com.pl>

Fotoskład: Redakcja „Nasze Slovo”
Druk: Drukarnia „Efekt”. Nakład 2700 egz.

Pismo dofinansowano ze środków dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji
Związek Ukraińców w Polsce Z.G., ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat w PLN, EURO, CAD:

47 1160 2202 0000 0000 5515 6292
IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196
BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX
Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat tylko w USD:

IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196
BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX
Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji.

Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy.

Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo
ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami
tylko na łamach tygodnika.

Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa” wyłącznie za zgodą redakcji.

Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Slovo” dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w kioskach RUCH-u,
w wybranych EMPIK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A.:

Zamówienia na prenumeratę można składać bezpośrednio na stronie
www.prenumerata.ruch.com.pl

Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl
lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH” pod numerami: 22 693 70 00
lub 801 800 803 — czynne w dni robocze w godzinach 7⁰⁰ – 17⁰⁰.

